

**SLOVENSKÁ POĽNOHOSPODÁRSKA UNIVERZITA V
NITRE
FAKULTA EURÓPSKÝCH ŠTÚDIÍ A REGIONÁLNEHO
ROZVOJA**

**FINANCOVANIE ODPADOVÉHO HOSPODÁRSTVA VO
VYBRANÝCH MESTÁCH BANSKOBYSSTRICKÉHO
SAMOSPRÁVNEHO KRAJA**

Diplomová práca

Študijný program:	Regionálny rozvoj
Študijný odbor:	3.3.5. Verejná správa a regionálny rozvoj
Školiace pracovisko:	Katedra regionalistiky a vidieckeho rozvoja
Školiteľ:	Ing. Eva Balážová, PhD.

Čestné vyhlásenie

Podpísaná Jarmila Javorková vyhlasujem, že som záverečnú prácu na tému „Financovanie odpadového hospodárstva vo vybraných mestách Banskobystrického samosprávneho kraja“ vypracovala samostatne s použitím uvedenej literatúry.

Som si vedomá zákonných dôsledkov v prípade, ak uvedené údaje nie sú pravdivé.

V Nitre 15. apríla 2010

Jarmila Javorková

Pod'akovanie

Touto cestou vyslovujem pod'akovanie Ing. Eve Balážovej, PhD. za pomoc, odborné vedenie, cenné rady a pripomienky pri vypracovaní mojej diplomovej práce.

Abstrakt

Odpad je vnímaný ako odpudzujúca vec, ktorá zosobňuje všetko, čo je nepotrebné, spotrebované a nakoniec i nebezpečné pre zdravie a životné prostredie. Na to, aby sme sa ho dokázali zbaviť, je dôležité vytvoriť taký systém odpadového hospodárstva, ktorý minimalizuje jeho negatívne dopady. Problematike odpadového hospodárstva sa venuje čoraz väčšia pozornosť. Financovanie nakladania s komunálnym odpadom a drobným stavebným odpadom je prenesené na zodpovednosť samospráv, ktoré majú rozpočtovať nakladanie s odpadmi z príjmov z miestneho poplatku od občanov. Tejto téme sa venuje teoretická aj analytická časť diplomovej práce, ktorej cieľom bolo zhodnotenie financovania odpadového hospodárstva vo vybraných mestách Banskobystrického samosprávneho kraja. Objektom skúmania sú okresné mestá Lučenec a Rimavská Sobota. V analytickej časti práce porovnávame rozpočtovú, finančnú, majetkovú kondíciu miest a efektívnosť poskytovania miestnej verejnej služby zber a odvoz tuhého komunálneho odpadu a drobného stavebného odpadu prostredníctvom benchmarkingových indikátorov. Výsledky práce poukazujú na rozdielne množstvá vyprodukovaného odpadu, nízky záujem obyvateľstva o triedenie odpadu, rozdielnu výšku výdavkov vynaložených na nakladanie s odpadmi ako aj rozdielnu výšku príjmov v oblasti odpadového hospodárstva. V závere hľadáme návrhy na zlepšenie stavu danej problematiky.

Kľúčové slová: financovanie OH, miestny poplatok za TKO a DSO, odpad, kompetencie miestnej samosprávy

Summary

Waste is considered to be repugnant thing which represents everything what is unnecessary, consumed and at least it endangers human health and environment. To get rid of waste it is important to create a system of waste management which minimizes its negative impacts. The waste management issue attracts more and more attention. Financing of solid urban waste and small construction waste handling is transferred into the responsibility of municipalities which have allocated budget for the waste management using incomes acquired from taxes paid by local inhabitants. The theoretical and practical part of thesis deals with the issue which main goal is to analyze the financing of waste management in selected towns in the region of Banská Bystrica. The district towns Lučenec and Rimavská Sobota represent the object of this analysis. In analytic part of thesis the budgetary, financial and property conditions of towns and the efficiency of providing public service of picking and transporting solid urban waste and small construction waste are compared by benchmarking indicators. The results of thesis show a difference in amount of produced waste, the insufficient interest of inhabitants to separate the waste, the difference between amount of costs spent on waste handling and different amount of income in domain of waste management. In the end the proposals for improving the waste situation are searched.

Key words: financing of waste management, local taxes for solid urban waste and small construction waste, waste, competences of local municipality

Obsah

Obsah	6
Zoznam skratiek a značiek (pre technické a prírodné vedy)	8
Úvod	9
1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí	10
1.1 Právne vymedzenie pojmu územná samospráva	10
1.1.1 Kompetencie obce pri výkone samosprávy	12
1.1.2 Zabezpečovanie verejných služieb obcou	15
1.1.3 Financovanie kompetencií obce	16
1.1.4 Rozpočet obce	18
1.2 Charakteristika pojmu odpadové hospodárstvo	21
1.2.1 Tvorba odpadov	22
1.2.2 Vývoj práva odpadového hospodárstva	23
1.2.3 Odpad na komunálnej úrovni	24
1.2.4 Koncepce odpadového hospodárstva	26
1.2.5 Financovanie odpadového hospodárstva	28
2 Cieľ práce	35
3 Metodika práce a metódy skúmania	36
4 Výsledky práce	41
4.1 Charakteristika skúmaných miest	41
4.1.1 Charakteristika mesta Lučenec	41
4.1.2 Charakteristika mesta Rimavská Sobota	43
4.2 Hodnotenie finančnej, rozpočtovej a majetkovej kondície miest	44
4.2.1 Indikátory finančnej a rozpočtovej kapacity mesta	44
4.2.2 Benchmarkingové indikátory mestského majetku	45
4.3 Plnenie rozpočtu mesta Lučenec a Rimavská Sobota za rok 2008	46
4.4 Analýza odpadového hospodárstva v skúmaných mestách	49
4.4.1 Nakladanie s odpadom v meste Lučenec	49
4.4.2 Nakladanie s odpadom v meste Rimavská Sobota	52
4.4.3 Regionálna skládka komunálneho odpadu Čurgov	56
4.5 Financovanie odpadového hospodárstva	57
4.5.1 Bilancia príjmov a výdavkov na zber, odvoz odpadu	60
4.5.2 Komparácia príjmov a výdavkov za zber, odvoz odpadu	62

4.6 Indikátory na hodnotenie výkonnosti miestnej verejnej služby	63
4.7 Dodržiavanie daňovej disciplíny v miestnom poplatku	65
4.8 Zhrnutie najdôležitejších informácií v analyzovaných mestách	67
5 Návrh na využitie výsledkov (poznatkov)	69
6 Záver	71
7 Zoznam použitej literatúry	73

Zoznam skratiek a značiek (pre technické a prírodné vedy)

BBSK	Banskobystrický samosprávny kraj
BP	Bežné príjmy
BRO	Biologicky rozložiteľný odpad
BV	Bežné výdavky
ČOV	Čistička odpadových vôd
DPH	Daň z pridanej hodnoty
DSO	Drobný stavebný odpad
EÚ	Európska Únia
FO	Fyzická osoba
KO	Komunálny odpad
KV	Kapitálové výdavky
LC	Lučenec
MF SR	Ministerstvo financií Slovenskej republiky
MJ	Merná jednotka
MsÚ	Mestský úrad
MŽP	Ministerstvo životného prostredia
OH	Odpadové hospodárstvo
PO	Právnická osoba
POH	Program odpadového hospodárstva
RF	Recyklačný fond
RS	Rimavská Sobota
SAŽP	Slovenská agentúra životného prostredia
SR	Slovenská republika
ŠÚ	Štatistický úrad
TUR	Trvalo udržateľný rozvoj
VH	Výsledok hospodárenia
VZN	Všeobecne záväzné nariadenie

Úvod

Pred 25 rokmi si málokto lámal hlavu nad odpadom, zvlášť nad odpadom z domácností. Väčšinou sa odvážal na rôzne smetiská, v lepšom prípade na skládky, pretože spaľovne odpadu sa nachádzali len vo veľkých mestách. A v malých obciach si tento problém riešil každý sám po svojom, tak ako sa to robilo celé minulé storočie. (Bacher, 2002).

Reforma verejnej správy, najmä prenos kompetencií zo štátnej správy na samosprávu a fiškálna decentralizácia, otvárajú pred mestami a obcami nové možnosti ako bezprostredne ovplyvňovať život svojich občanov. Činitelia samosprávy dostávajú do rúk prostriedky na riešenie komunálnych problémov, ako je, napríklad, organizovanie odpadového hospodárstva (Majlingová, 2005).

Odpadové hospodárstvo je činnosť zameraná na predchádzanie a obmedzovanie vzniku odpadov a znižovanie ich nebezpečnosti pre životné prostredie a nakladanie s odpadmi v súlade so zákonom o odpadoch (Štefanovič, 2001).

Úroveň nakladania s odpadmi v území ovplyvňujú v rámci jednotlivých skupín odpadov do značnej miery ich dostupnosť v blízkosti miesta vzniku odpadu, spôsob akým je organizovaný v území zber odpadov od pôvodcov odpadov a náklady, ktoré pôvodcom odpadov pri využívaní služieb subjektov zaoberajúcich sa nakladaním s odpadmi vznikajú (POH SR, 2005).

Podľa zákona o odpadoch v znení neskorších predpisov vyplýva, že za nakladanie s KO a DSO, ktoré vznikli na území obce, zodpovedá obec. Obec je povinná zaviesť vhodný systém zberu odpadov, zabezpečiť alebo umožniť zber a prepravu komunálnych odpadov vznikajúcich na jej území na účely ich zhodnotenia alebo zneškodnenia, vrátane zabezpečenia zberných nádob zodpovedajúcich systémovému zberu komunálnych odpadov v obci. (Čupilová a i., 2006).

V diplomovej práci sme sa zamerali na zhodnotenie financovania odpadového hospodárstva v dvoch vybraných okresných mestách, analyzujeme problematiku nakladania s odpadmi, porovnávame rozpočtové hospodárenie okresných miest prostredníctvom indikátorov. Zaoberáme sa poplatkovou politikou, daňovou disciplínou, komparujeme výdavky na nakladanie s odpadmi v skúmaných mestských samosprávach, hodnotíme efektívnosť poskytovania miestnej verejnej služby zber a odvoz TKO a DSO a v závere hľadáme návrhy na zlepšenie stavu danej problematiky.

1 Súčasný stav riešenej problematiky doma a v zahraničí

Vývoj v jednotlivých krajinách priniesol rad spoločenských a ekonomických zmien. Jednou z týchto zmien je zmena v usporiadaní a fungovaní verejnej správy. Procesy demokratizácie a decentralizácie sa premietli do zvýšenia kompetencií a zodpovednosti územnej samosprávy ako súčasti verejnej správy (Žárska a i., 2007).

1.1 Právne vymedzenie pojmu územná samospráva

Základnou črtou samosprávy je demokratický výkon moci občanmi. Termín samospráva už vo svojej podstate poukazuje na vlastnú správu vecí verejných uskutočňovaných vo vymedzenom území občanmi, prostredníctvom volených zástupcov.

Samosprávu vykonávajú subjekty verejnej správy pre ktoré je charakteristické, že nie sú orgánmi štátu, ale sú neštátnymi právnickými osobami zriadenými zákonne a ich kompetencie sú vymedzené zákonom, alebo vznikajú na základe dobrovoľného združovania osôb (Belajová, Balážová, 2004).

Samospráva predstavuje vo verejnej správe výkonné pôsobenie a ovplyvňovanie spoločenského života prostriedkami neštátneho charakteru. Takto chápaná samospráva nie je a nemôže byť totožná so štátnou správou, a to predovšetkým vzhľadom na povahu mocenskej podstaty štátnej správy. Štátna správa sa však so samosprávou podieľa na jej úlohách a má zodpovednosť za realizáciu verejných záležitostí. Klasické členenie na územnú a záujmovú samosprávu neznamena len odlišné zameranie týchto dvoch samosprávnych foriem, ale predovšetkým rozdielne vzťahy občana ako suverénneho subjektu samosprávy k týmto formám samosprávy (Škultéty a i., 2004).

Samospráva predstavuje v najvšeobecnejšej podobe samostatnú, nezávislú a slobodnú sebasprávu. Jej základom je slobodný jedinec spájajúci sa s inými jednotlivcami na báze určitých spoločných záujmov, politického zmýšľania, profesie, alebo a to hlavne územia, na ktorom žije, resp. žijú tí, ktorých toto územie spája. V tomto zmysle býva samospráva spájaná so spoločenskou pospolitosťou (Palúš, 2004).

Samospráva sa od štátnej správy odlišuje predovšetkým metódami a formami pôsobenia. Predstavuje pôsobenie a ovplyvňovanie spoločenského života prostriedkami neštátneho charakteru (Géciová, 2002).

Územná samospráva je jednou z inštitúcií verejnej správy, ktorej spoločenským cieľom je obstarávanie vecí verejného územia (**Hamalová, 2002**).

Samospráva už vo svojej podstate poukazuje na správu vecí vlastným subjektom, keď si občania vlastnými silami realizujú prevažnú časť úloh správy prostredníctvom subjektov verejnej správy, pre ktoré je charakteristické, že nie sú orgánmi štátu, ale neštátnymi právnickými osobami zriadenými zákonne, a že ich samosprávne úlohy vymedzuje zákon (**Tej, 2002**).

Samospráva sa na jednej strane od štátnej správy vzdďaľuje a približuje sa k súkromnej správe, no na druhej strane sa však k štátnej správe približuje. Súkromná správa sa samospráve približuje tým, že tu ide o správu vlastných záležitostí, so štátnou správou samospráva súvisí s tým, že tieto záležitosti sú verejnoprávneho charakteru (**Škultéty, 2001**).

Samospráva je demokratická forma, nezávislá územná inštitúcia, prostredníctvom ktorej občania územia nezávisle spravujú svoje záležitosti v rámci zákona a pod dozorom štátu. Samospráva sa môže pri zachovaní zákonov štátu samostatne uznášať, nariaďovať, prijímať opatrenia, spravovať svoj majetok, a zároveň vykonáva prenesenú právomoc štátu pri zabezpečovaní zákonov, nariadení a opatrení štátu. Vykonávanie prenesených kompetencií je tak povinnosťou samosprávy, ale nie právom. Prenesené povinnosti sú výkonom všetkých tých práv a obstarávaním tých úloh, ktoré sa dajú samosprávou vykonať úspornejšie a prospešnejšie, ale štát ich vie vykonať aj vlastnými orgánmi (**Králik, 2007**).

Územná samospráva má dve úrovne: miestnu a regionálnu. Obe úrovne samosprávy sú výrazom práva a spôsobilosti obyvateľov miest a obcí prostredníctvom miestnych orgánov v medziach zákona spravovať a riadiť podstatnú časť verejných záležitostí v rámci ich kompetencií (**Čupilová a i., 2006**).

Základom územnej samosprávy je obec, ktorá financuje svoje potreby predovšetkým z vlastných príjmov, ale aj zo štátnych dotácií. Samosprávu obce vykonávajú jej obyvatelia prostredníctvom orgánov obce, hlasovaním a verejným zhromažďovaním. Na obec je možné zákonom preniesť niektoré úlohy štátnej správy, ak je ich plnenie takýmto spôsobom racionálnejšie a efektívnejšie (**Marišová a i., 2002**).

Obec je najnižšia územná správna jednotka, v ktorej sa združujú jednotliví obyvatelia a ich cieľom je starať sa o rozvoj svojho územia a uspokojovať potreby obyvateľov **(Hrabalová, 2004)**.

Po roku 1990, zákonom č. 369/1990 o obecnom zriadení, ktorý vstúpil do platnosti 1.1.1991 sa na území Slovenska opäť zaviedol princíp samosprávnych orgánov v podobe obecného zriadenia. Miestne orgány boli opäť vybudované na princípoch samosprávy. Samosprávy prebrali aj úlohy spojené s rozvojom obcí. Obce získali samostatnosť v riadení a rozhodovaní, čo v praxi znamená, že môžu samostatne rozhodovať a uskutočňovať všetky činnosti súvisiace so správou obce a jej majetkom **(Balážová, Papcúnová 2006)**.

Obec bola a je základom spoločnosti. Združuje občanov, ktorí majú na jej území bydlisko a vyvíjajú svoje ekonomické aktivity. V súčasnosti je obec ako základný stupeň územnej samosprávy a aj samostatným ekonomickým subjektom, zabezpečuje pre svojich občanov niektoré služby **(Peková, 2004)**.

Obec je typickým predstaviteľom decentralizovanej samosprávy. Samospráva spočíva v samostatnosti obce pri správe svojho majetku a akejkoľvek činnosti, ktorá nie je štátnou činnosťou **(Toth, 1998)**.

Obec sa riadi zákonmi a obecnými záväznými právnymi predpismi. Do jej pôsobnosti nemôže zasahovať uzneseniami ani vláda. Nositeľom samostatnosti obce je obecné zastupiteľstvo volené tajne. Výkonný orgán je obecný úrad a jeho orgánmi sú obecná rada, komisie a starosta. Je v právomoci miestnych orgánov, aby si organizáciu obecného úradu vykonávali sami podľa vlastných potrieb a predstáv **(Martínek, 2004)**.

Obec je charakterizovaná územím a osobami, ktoré majú vzťah k tomuto územiu určený trvalým pobytom. Z hľadiska svojho postavenia je teda obec verejnoprávna korporácia odlišná od štátu. Je samostatným subjektom, právnickou osobou verejného práva, ale i súkromného práva. Z toho vyplýva, že obec samostatne, vo vlastnom mene a na vlastnú zodpovednosť môže vstupovať do rôznych právnych vzťahov **(Ružička, 2006)**.

1.1.1 Kompetencie obce pri výkone samosprávy

Obec je právnická osoba s vlastnou príjmovou základňou, s majetkom a s právomocami vymedzenými zákonom – to sú predpoklady na riešenie rozvoja svojho územia. Samospráva obce je zo zákona povinná utvárať a zabezpečovať

podmienky na komplexný ekonomický a sociálny rozvoj svojho územia, pričom reformou verejnej správy po roku 2002 sa význam a postavenie samosprávy obce ešte zvýšili. Nárast kompetencií bol spojený aj nárastom majetku a finančných prostriedkov, ktoré dávajú samosprávam obcí väčší manévrovací priestor pri formovaní svojho územia (**Žárska a i., 2007**).

Obec spravuje svoje vnútorné veci vo vlastnom okruhu pôsobnosti a prenesenom okruhu pôsobnosti.

Svoje vnútorné veci spravuje v nasledovných oblastiach:

- vykonáva úkony súvisiace s riadnym hospodárením s hnutelným a nehnuteľným majetkom obce,
- zostavuje a schvaľuje rozpočet obce a záverečný účet obce,
- rozhoduje vo veciach miestnych daní a miestnych poplatkov a vykonáva ich správu,
- usmerňuje ekonomickú činnosť v obci, a ak tak ustanovuje osobitný predpis, vydáva súhlas, záväzné stanovisko, stanovisko alebo vyjadrenie k podnikateľskej a inej činnosti právnických osôb a fyzických osôb a k umiestneniu prevádzky na území obce,
- zabezpečuje výstavbu a údržbu a vykonáva správu miestnych komunikácií, verejných priestranstiev, obecného cintorína, kultúrnych, športových a ďalších obecných zariadení, kultúrnych pamiatok, pamiatkových území a pamätihodností obce (**Gozora a i., 2007**),
- zabezpečuje verejno-prospešné služby, najmä nakladanie s komunálnym odpadom a drobným stavebným odpadom, udržiavanie čistoty v obci, správu a údržbu verejnej zelene a verejného osvetlenia, zásobovanie vodou, odvádzanie odpadových vôd, nakladanie s odpadovými vodami zo žúmp a miestnu verejnú dopravu,
- utvára a chráni zdravé podmienky a zdravý spôsob života a práce obyvateľov obce, chráni životné prostredie, ako aj utvára podmienky na zabezpečovanie zdravotnej starostlivosti, vzdelávanie, kultúru, osvetovú činnosť, záujmovú a umeleckú činnosť, telesnú kultúru a šport,
- plní úlohy na úseku ochrany spotrebiteľa a utvára podmienky na zásobovanie obce, pritom určuje nariadením pravidlá času predaja v obchode, času prevádzky služieb a spravuje trhoviská,

- obstaráva a schvaľuje územno-plánovaciú dokumentáciu sídelných útvarov a zón, koncepcie rozvoja jednotlivých oblastí života obce, obstaráva a schvaľuje programy rozvoja bývania a spolupôsobí pri utváraní vhodných podmienok na bývanie v obci,
- vykonáva vlastnú investičnú činnosť a podnikateľskú činnosť v záujme zabezpečenia potrieb obyvateľov obce a rozvoja obce,
- zakladá, zriaďuje, zrušuje a kontroluje podľa osobitných predpisov svoje rozpočtové a príspevkové organizácie, iné právnické osoby a zariadenia,
- organizuje hlasovanie obyvateľov obce o dôležitých otázkach života a rozvoja obce,
- zabezpečuje verejný poriadok v obci, prítom nariadením môže ustanoviť činnosti, ktorých vykonávanie je zakázané alebo obmedzené na určitý čas alebo miesto,
- zabezpečuje ochranu kultúrnych pamiatok v rozsahu podľa osobitných predpisov a dbá o zachovanie prírodných hodnôt,
- plní úlohy na úseku sociálnej pomoci v rozsahu podľa osobitného predpisu,
- vykonáva osvedčovanie listín a podpisov na listinách,
- vedie obecnú kroniku v štátnom jazyku, prípadne aj v jazyku národnostnej menšiny (**Belajová, Balážová, 2004**).

Po roku 2002 sa rozšírili kompetencie o úseky vodného hospodárstva, vedenia matrík, ochrany prírody, divadelnej činnosti, základného školstva a školských zariadení, telesnej kultúry, sociálnej pomoci, územného plánovania a stavebného poriadku, regionálneho rozvoja, cestovného ruchu a zdravotníctva. Pričom kompetencie za ochranu prírody, materských škôl, sociálnej pomoci a zdravotníctva vykonávajú obce v originálnej pôsobnosti a ostatné v prenesenej pôsobnosti od štátnej správy. Nové kompetencie významne posilnili úlohu obce v zabezpečovaní služieb verejného sektora, ich priblížením k občanovi, a to osobitne pôsobnosťou v oblasti služieb a prevádzkovania segmentov občianskej vybavenosti (**Žárska a i., 2007**).

Vo vzťahu k štátu obec podlieha jeho dozoru v rozsahu vymedzenom zákonom. Obce v záujme plnenia úloh spolupracujú s orgánmi štátnej správy. Štát sa podieľa na odbornej príprave pracovníkov samospráv, poskytuje obci potrebné údaje z evidencie

vedenej orgánmi štátu. Štát môže na obec preniesť niektoré úlohy štátnej správy, vrátane potrebných finančných a materiálnych prostriedkov (**Hrašková, 2008**).

Medzi dôležité právomoci orgánov samosprávy patrí aj ich spôsobilosť vydávať všeobecne záväzné právne predpisy, ktoré im umožňujú plnenie samosprávnych úloh. Všeobecne záväzné právne predpisy miestnych orgánov samosprávy sú miestne právne normy s pôsobnosťou na území obce.

Keďže obec vykonáva úlohy vyplývajúce jednak zo samostatných samosprávnych funkcií, ako aj z prenesených úloh zo štátnej správy, je potrebné realizovať dva druhy všeobecných záväzných nariadení, ktoré môže obce vydávať :

- samosprávne nariadenia, ktoré vydáva obec v rámci výkonu samosprávnej pôsobnosti obce,
- správne nariadenia, ktoré vydáva obec v oblasti prenesenej právomoci zo štátnej správy. Vydávajú sa napríklad pre správu miestnych daní a poplatkov, k ochrane životného prostredia a pod. (**Gozora a i., 2007**).

Reforma verejnej správy, najmä prenos kompetencií zo štátnej správy na samosprávu a fiškálna decentralizácia, otvárajú pred mestami a obcami nové možnosti ako bezprostredne ovplyvňovať život svojich občanov. Činitelia samosprávy dostávajú do rúk – hoci stále nie dôsledne a účinne – prostriedky na vlastné sociálne podnikanie a riešenie ďalších komunálnych problémov, ako je, napríklad, organizovanie odpadového hospodárstva (**Majlingová, 2005**).

1.1.2 Zabezpečovanie verejných služieb obcou

Miestne verejné služby slúžia, obsluhujú obyvateľov územia samosprávy. Tieto služby sa označujú v podmienkach hospodárenia samospráv aj ako „komunálne služby“, ak sú to služby, ktoré je samospráva povinná vykonávať podľa platnej legislatívy. Samosprávy tieto služby zabezpečujú predovšetkým pre jednotlivých občanov a spotrebu jednotlivca je možné merať. Na základe merania spotreby alebo normy je možné stanoviť aj výšku užívateľského poplatku. Tieto služby slúžia a zohľadňujú predovšetkým záujmy, preferencie a prospech pre miestnych obyvateľov. Ide o služby, pre ktoré sa v odbornej literatúre používa označenie poplatkové služby. Sú to služby, z ktorých niektoré sú spravidla samosprávam ukladané aj zákonom, ako je napríklad zabezpečovanie zásobovania vodou z vodovodov, kanalizácia a čistenie odpadových vôd, odvoz odpadu a pod. (**Králik, 2007**).

Mestá a obce získali širšie kompetencie na zabezpečovanie služieb občanom. S rozšírením kompetencií samosprávy a s prebiehajúcou fiškálnou decentralizáciou rastie aj význam alternatívnych možností zabezpečovania verejných služieb na miestnej úrovni (**Majlingová, 2005**).

Verejno-prospešné služby, ktoré má povinnosť obec zabezpečovať sú rôznorodé:

- udržiavanie čistoty a úprava verejných priestranstiev,
- tvorba, údržba, ochrana verejnej zelene,
- zber, výkup, triedenie, zhromažďovanie a preprava komunálneho odpadu,
- zneškodňovanie a využívanie komunálneho odpadu,
- letná a zimná údržba miestnych komunikácií, chodníkov a verejných priestranstiev a udržiavanie čistoty na komunikáciách,
- údržba, opravy a výstavba miestnych komunikácií, chodníkov a kanálových vpustí,
- iné činnosti súvisiace so starostlivosťou o kvalitu prostredia v rámci obytného, pracovného a rekreačno-oddychového prostredia (**Belajová, Balážová, 2004**).

Vo všeobecnosti môže obec zabezpečovať poskytovanie verejných služieb na miestnej úrovni internými alebo externými formami. Medzi interné formy patrí poskytovanie verejných služieb priamo pracovníkmi obce alebo prostredníctvom samostatných právnych subjektov vytvorených obcou a produkujúcich služby s využitím majetku alebo iných prostriedkov obce (rozpočtové a príspevkové organizácie, obchodné spoločnosti a družstvá). Externé formy sa realizujú prostredníctvom externých dodávateľov. Na miestnej úrovni môžu byť aj preto ako zdroj financovania verejných služieb použité prostriedky verejného sektora a súkromných investorov, ktorí môžu v procese zabezpečovania služieb vystupovať ako financujúci subjekt v plnom rozsahu alebo ako doplnkový finančný zdroj pri viaczdrojovom financovaní. V prípade služby zber, odvoz a zhodnocovanie TKO a DSO ide o technologicky, technicky, odborne, kapitálovo aj logisticky náročnú službu. Vzhľadom k tomu prevláda (60%) jej externé poskytovanie (**Balážová, 2006**).

1.1.3 Financovanie kompetencií obce

Decentralizácia verejnej správy predstavuje predovšetkým procesy prebiehajúce po vecnej a fiškálnej línii. Od 1. januára 2005 sa uskutočňuje fiškálna decentralizácia,

ktorá už priniesla prvé skúsenosti. Rozsahu kompetencií, ktoré prešli na samosprávu obcí, by mal zodpovedať aj adekvátny objem finančných prostriedkov na ich krytie. Tie môžu ísť do rozpočtov obcí ako dotácie na výkon konkrétnych kompetencií alebo ako podiely z výnosov na centrálné vyberaných daniach (podielové dane), ako zverené (miestne) dane a ako užívateľské poplatky. V našom systéme sa uplatňujú všetky formy finančných tokov. Podielové dane a miestne dane sú určené hlavne na financovanie originálnych kompetencií obcí. Dotáciami sú financované kompetencie, ktoré obce vykonávajú v prenesenom okruhu štátnej správy (**Žárska, Repková, 2006**).

Fiškálna decentralizácia nadväzuje na daňovú reformu a na prenos kompetencií zo štátnej správy na obce. Jej realizáciou získala územná samospráva mimoriadne dôležitý nástroj, rozhodovanie o vlastných príjmoch, výrazne posilňujúci autonómiu samosprávy. Podstatou zmeny je prechod od poskytovania dotácií zo štátneho rozpočtu k financovaniu samosprávnej pôsobnosti prostredníctvom daňových príjmov (**Nižňanský, 2006**).

Financovanie úloh územnej samosprávy je a bude kombináciou vlastných príjmov a transferov. Ich pomer závisí od pomeru originálnych kompetencií, preneseného výkonu štátnej správy a špeciálnych vládnych programov (**Nižňanský, Valentovič, 2004**).

Obec financuje svoje potreby predovšetkým z vlastných príjmov, zo štátnych dotácií, ako aj z ďalších zdrojov. Vlastné príjmy v rozsahu osobitných predpisov sú :

- príjmy z majetku obce a z majetku prenechaného obci do užívania,
- výnosy z miestnych daní a z miestnych poplatkov,
- podiely na daniach v správe štátu,
- výnosy z pokút uložených za priestupky,
- iné príjmy (**Zákon č. 369/1990 Z. z. o obecnom zriadení v platnom znení**).

Obec môže na plnenie svojich úloh použiť aj :

- prostriedky mimorozpočtových peňažných fondov,
- zisk z podnikateľskej činnosti,
- návratné zdroje financovania,
- združené prostriedky (**Zákon č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy v platnom znení**).

Rast kompetencií a tým aj rast zodpovednosti za rozvoj svojho územia sa musel logicky odraziť na raste príjmov rozpočtov obcí a zároveň aj na raste ich podielu na štátnom rozpočte (**Žárska, Repková, 2006**).

1.1.4 Rozpočet obce

Finančné hospodárenie obcí sa riadi schváleným rozpočtom a plánom tvorby a použitia mimorozpočtových zdrojov. Teda rozpočet obce je základný ekonomický nástroj realizácie finančnej politiky obce, v ktorom sú základnými parametrami príjmy a výdavky obcí (**Majlingová, 2002**).

Rozpočet obce je základný finančný plán, ale zároveň významný nástroj komunálnej politiky. Využívanie rozpočtu obce ako nástroja usmerňovania a zabezpečovania rozvoja obce vyplýva zo samostatnej podstaty fungovania samosprávy obce. Je však dôležité, aké má rozpočet možnosti dostatočne plniť úlohu tohto nástroja (**Žárska a i., 2007**).

Rozpočet obce je :

- súčasťou celkového systému verejných rozpočtov, ktorým sa zabezpečuje časť úloh verejného sektora,
- vyjadrením ekonomickej samostatnosti hospodárenia obce,
- plán, ktorý by mal zabezpečiť solventnosť obce a to tak, že stanovuje len tie výdavky obce, ktoré budú pokryté :
  - príjmami, ktoré možno reálne očakávať,
  - existujúcimi rezervami,
  - úvermi, ktoré možno získať a splácať,
- bilanciou príjmov a výdavkov obce (**Gozora a i., 2007**).

Príjem rozpočtu je obvykle len prognózou, ktorá je finančným vyjadrením vzťahov obsiahnutých v zákonoch štátu k samospráve, a finančným vyjadrením vlastných noriem samosprávy, majúcich účinok zákona na území samosprávy (**Králík, 2007**).

Príjmy rozpočtu možno analyzovať aj v štruktúrach :

- bežné a kapitálové príjmy,

- daňové príjmy (podielové dane, miestne dane) a nedaňové príjmy (ostatné príjmy okrem daňových),
- vlastné príjmy (ostatné okrem cudzích) a cudzie príjmy (dotácie, prostriedky EÚ, návratné zdroje financovania, združené prostriedky od iných subjektov okrem obecných),
- návratné príjmy (návratné zdroje financovania – úvery, pôžičky, obligácie) a nenávratné (ostatné okrem návratných),
- stabilné (opakovateľné v určitých objemoch – podielové dane, miestne dane, dotácie, poplatky) a nestabilné (neopakovateľné – napr. úvery, prostriedky EÚ, výnosy z majetku, dary, výnosy zbierok) (**Žárska a i., 2007**).

Podielové dane, miestne dane a poplatky a dotácie predstavujú takzvané stabilné príjmy – garantuje ich zákon. Podiel uvedených troch zložiek príjmov v rozpočtoch obcí znamená zmenu v štruktúre rozpočtov obcí v prospech stabilných príjmov na viac ako 60 percent, pričom do začiatku decentralizácie verejnej správy tento podiel nepredstavoval ani 50 percent. Bol jeden z najnižších v porovnaní s okolitými európskymi krajinami (**Žárska, Repková, 2006**).

Výdavky rozpočtu majú charakter mandatórny, čiže sú povinné, a preto sa z hľadiska efektivity dá ťažko hodnotiť hospodárenie s rozpočtom. Proces možného hodnotenia hospodárnosti, ktorej účelom je zistiť maximalizácia úžitku v danom čase a pri daných zdrojoch, narúša aj vzťah, že samospráva má určitý kapitál, ktorý sa historicky vyvíja a veľakrát je bez ekonomického posudzovania ovplyvňovaný politickými rozhodnutiami poslancov samosprávy. Samospráva musí vykonávať kompetencie a poskytovať služby (**Králík, 2007**).

Z rozpočtu obce sa uhrádzajú :

- záväzky, ktoré vyplývajú pre obec z povinností, stanovených zákonmi,
- výdavky na výkon samosprávnych funkcií, upravených osobitnými predpismi a na činnosť rozpočtových organizácií a príspevkových organizácií zriadených obcou,
- výdavky na prenesený výkon štátnej správy,
- výdavky spojené so správou, údržbou a rozvojom majetku obce a majetku, prenechaného na plnenie úloh podľa osobitných predpisov,
- záväzky vzniknuté zo spolupráce s inou obcou alebo vyšším územným celkom,

- výdavky vyplývajúce z medzinárodnej spolupráce obce,
- iné výdavky ustanovené osobitnými predpismi (**Čupilová a i., 2006**).

Rozpočty obcí sú dôležitým článkom v sústave verejných rozpočtov, ktorými sa zabezpečuje časť úloh verejného sektora. Uspokojovanie potrieb prostredníctvom verejných úloh je hospodárnejšie a efektívnejšie, ako keby si ich zabezpečoval každý jednotliviec sám, pričom niektoré statky si sám vôbec nemôže zabezpečiť. Obecný finančný systém by mal spĺňať nasledovné princípy:

- konzistenciu obecného finančného systému s verejnými financiami a s cieľmi fiškálnej politiky,
- určitý stupeň miestnej autonómie, zodpovednosti a finančnej sebestačnosti,
- prehľadnosť finančného systému, týkajúca sa predovšetkým daňového systému,
- stabilita finančného systému,
- účinnosť miestneho finančného systému,
- administratívna nenáročnosť miestneho finančného systému (**Hrašková, 2008**).

Základné modely rozpočtovania, ktoré sa v rôznych kombináciách používajú v samospráve sú:

- položkové rozpočtovanie,
- výkonové rozpočtovanie,
- programové rozpočtovanie,
- rozpočtovanie založené na nule (**Belajová, Balážová, 2004**).

Rozpočtový proces územnej samosprávy je regulovaný zákonom č.523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy a o zmene a doplnení niektorých zákonov a zákonom č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Od 1. septembra 2007 nadobudla účinnosť parlamentom schválená novela zákona o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy, podľa ktorej sa zavádza programové rozpočtovanie v miestnej a regionálnej samospráve počnúc rozpočtom na roky 2009 až 2011 (**MF SR, 2009**).

Programové rozpočtovanie stanovuje výdavky podľa výstupov alebo ich prínosu k plneniu cieľov, ktoré sú dosahované prostredníctvom jednotlivých programov. Umožňuje, najmä za predpokladu viacročného finančného plánovania, zvýšený tlak na väčšie prepojenie výsledkov a finančných prostriedkov poskytnutých na ich dosahovanie. Vynakladanie prostriedkov možno hodnotiť porovnávaním dosiahnutých cieľov so zámermi stanovenými vo viacročnom pláne alebo vyhodnotením výsledkov z hľadiska efektívnosti programu (**Belajová, Balážová, 2004**).

Programové rozpočtovanie môžeme označiť za systém plánovania, rozpočtovania a hodnotenia, ktorý zdôrazňuje vzťah medzi rozpočtovými zdrojmi a dosiahnutými výstupmi/výsledkami. Hlavnými črtami programového rozpočtovania sú :

- orientácia na výstupy a výsledky,
- flexibilita,
- inklúzia,
- dlhodobá perspektíva.

Programové rozpočtovanie môžeme vnímať ako proces, ktorý kontinuálne „núti“ samosprávu k vyššej zodpovednosti pri nakladaní s rozpočtovými zdrojmi a dosahovaní istej úrovne výkonnosti. Programový rozpočet rozdeľuje výdavky obce medzi jednotlivé programy a ich individuálne aktivity, nie je prioritne zameraný na prezentáciu detailných informácií o jednotlivých druhoch výdavkov rozpočtu. Ukazuje však úplné náklady, potrebné a vynakladané na realizáciu jednotlivých aktivít a programov (**Balážová, Papcúnová, 2008**).

1.2 Charakteristika pojmu odpadové hospodárstvo

Odpadové hospodárstvo je činnosť zameraná na predchádzanie a obmedzovanie vzniku odpadov a znižovanie ich nebezpečnosti pre životné prostredie a nakladanie s odpadmi v súlade so zákonom o odpadoch (**Štefanovič, 2001**).

Odpadové hospodárstvo je jedným z najrýchlejšie sa rozvíjajúcich ekologických odvetví. Kumuluje sa v ňom výrazný ekonomický potenciál a poskytuje priestor na vytváranie pracovných miest aj pre málo kvalifikované pracovné sily (**Markusová, 2004**).

Účelom odpadového hospodárstva je:

- predchádzať vzniku odpadov a obmedzovať ich tvorbu najmä rozvojom technológií šetriacich prírodné zdroje, výrobou výrobkov, ktorá rovnako ako

výsledné výrobky čo možno najmenej zvyšuje množstvo odpadov a čo možno najviac znižuje znečisťovanie životného prostredia, vývojom vhodných metód zneškodňovania nebezpečných látok obsiahnutých v odpadoch určených na zhodnotenie,

- zhodnocovať odpady recykláciou, opätovným použitím alebo inými procesmi umožňujúcimi získavanie druhotných surovín, ak nie je možný alebo účelný postup podľa predchádzajúceho bodu,
- využívať odpady ako zdroj energie, ak nie je možný alebo účelný postup podľa predchádzajúcich bodov,
- zneškodňovať odpady spôsobom neohrozujúcim zdravie ľudí a nepoškodzujúcim životné prostredie nad mieru ustanovenú zákonom (www.portal.gov.sk).

1.2.1 Tvorba odpadov

Pred 25 rokmi si málokto lámal hlavu nad odpadom, zvlášť nad odpadom z domácností. Väčšinou sa odvážal na rôzne smetiská, v lepšom prípade na skládky, pretože spaľovne odpadu sa nachádzali len vo veľkých mestách. A v malých obciach si tento problém riešil každý sám po svojom, tak ako sa to robilo celé minulé storočie. O mnoho lepšia nebola situácia ani v prípade priemyselných odpadov: ako „skládka“ poslúžilo ovzdušie alebo vodné toky. Nie je to tak dávno, keď boli rieky sústavne znečisťované vypúšťaním odpadov z rôznych prevádzok (**Bacher, 2002**).

Každý človek si dokáže predstaviť, čo je to odpad, ale každý si pod týmto slovom môže predstaviť niečo iné. Ľudskou činnosťou vznikajú odpady rôzneho charakteru a vlastností. Tuhé odpady musí zo svojho bytu odstraňovať každý človek. Množstvo tuhých odpadov na celom svete rastie. Podľa niektorých odhadov sa na svete len v domácnostiach vyprodukuje vyše 700 miliónov ton odpadu za rok, na jednu osobu je to necelý 1 kg denne. V SR vzniká každoročne viac ako 1,8 mil. ton komunálnych odpadov, t.j. odpadov produkovaných obyvateľstvom a drobnými výrobcami, vo výrobe vzniká okolo 14,0 mil. ton, z toho 1,5 mil. ton nebezpečných odpadov (**Kvasničková a i., 2002**).

Odpad vytvorený ľudskou činnosťou predstavuje pre životné prostredie stále väčšiu záťaž. Životné prostredie nie je stále schopné viac a viac absorbovať produkty, ktoré do neho plynú, má ohraničené možnosti (**Dlhopolček, 2003**).

Nakladanie s odpadmi spôsobom prijateľným z environmentálneho hľadiska má v rámci environmentálnych problémov popredné miesto a je veľmi významné pre udržanie kvality životného prostredia (**Klinda, 2001**).

Odpady vznikajú prakticky pri každej ľudskej činnosti, vo výrobnej i v spotrebiteľskej sfére. Ich vznik a hromadenie predstavuje výrazný zásah do životného prostredia. Odpady obsahujú látky, ktoré často ohrozujú prakticky všetky zložky životného prostredia, t.j. kvalitu vôd, ovzdušia a pôdy. Prenikajú do rastlín a do potravinového reťazca voľne žijúcej zveri a človeka, čím ohrozujú zdravotný stav a život ľudskej populácie, ale aj ostatných živočíchov. Správne nakladanie a hospodárenie s odpadmi sa preto stáva rovnako dôležitým problémom ako zabezpečenie základných životných potrieb (**Chmielewská, Kuruc, 2008**).

Úroveň nakladania s odpadmi v území ovplyvňujú v rámci jednotlivých skupín odpadov do značnej miery ich dostupnosť v blízkosti miesta vzniku odpadu, spôsob, akým je organizovaný v území zber odpadov od pôvodcov odpadov a náklady, ktoré pôvodcom odpadov pri využívaní služieb subjektov zaoberajúcich sa nakladaním s odpadmi vznikajú (**POH SR, 2005**).

Podľa **zákona č. 223/2001 Z. z. o odpadoch v znení neskorších predpisov** pod nakladaním s odpadmi sa rozumie zber odpadov, preprava odpadov, zhodnocovanie odpadov a zneškodňovanie odpadov vrátane starostlivosti o miesto zneškodňovania. Zneškodňovanie odpadov je také nakladanie s odpadmi, ktoré nespôsobuje poškodzovanie životného prostredia alebo ohrozovanie zdravia ľudí. Existuje viacero možností zneškodňovania odpadov. Medzi hlavné, resp. najpoužívanejšie patria: skládkovanie, spaľovanie, skladovanie a znovuvyužívanie odpadov. Zhodnocovanie odpadov sú činnosti vedúce k využitiu fyzikálnych, chemických alebo biologických vlastností odpadov.

1.2.2 Vývoj práva odpadového hospodárstva

V oblasti odpadového hospodárstva v minulom období prakticky neexistoval účinný systém jeho riadenia. Vznikajúce odpady sa väčšinou ukladali na skládky, ktoré nezabezpečovali dostatočnú ochranu okolitého prostredia pred negatívnym vplyvom nesprávne skládkovaných odpadov. Veľká časť odpadov sa ukladala na tzv. neriadené skládky, bez akejkoľvek ochrany prostredia a účelnej plánovitej lokalizácie. Na území SR sa k roku 1995 evidovalo 8 300 skládok, pričom z toho bolo povolených iba 538 skládok (**Chmielewská, Kuruc, 2008**).

K 1. júlu 2002 nadobudol účinnosť zákon č. 223/2001 o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Prijatím tohto zákona, ktorý nahradil desať rokov starý zákon z roku 1991, sa SR výrazne priblížila k úrovni právnej regulácie odpadového hospodárstva v EÚ. V súvislosti s povinnosťou plnej transpozície právnych predpisov EÚ do slovenského právneho systému bol tento zákon viackrát zmenený a dopĺňaný.

V roku 2004 bol prijatý zákon č. 17/2004 o poplatkoch za uloženie odpadu. Právnu podporu dosiahlo aj riešenie problematiky obalov, prijatím zákona č. 529/2002 Z. z. o obaloch a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Následne nariadením vlády SR č. 22/2003 Z. z. boli ustanovené záväzné limity pre rozsah ich recyklácie vo vzťahu k celkovej hmotnosti odpadov z obalov. Tieto limity boli upravené nariadením vlády SR č. 220/2005 Z. z..

Ďalšie dve nariadenia vlády SR sa týkali zhodnocovania odpadov. Nariadenie vlády SR č. 153/2004 Z. z. ustanovilo záväzné limity a termíny pre rozsah opätovného použitia starých vozidiel, zhodnocovania odpadov zo spracovania starých vozidiel. Nariadenie vlády SR č. 388/2005 Z. z. ustanovilo limity pre zhodnocovanie elektroodpadu a pre opätovné použitie a recykláciu komponentov, materiálov a látok. MŽP SR vydalo viacero vyhlášok týkajúcich sa odpadov a obalov (**MŽP SR, 2006**).

Zákon č. 24/2004 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 223/2001 Z. z. o odpadoch, ustanovuje pre obce dve nové povinnosti :

- do 1. januára 2006 sa musí zaviesť vytriedňovanie odpadu zo záhrad a parkov (tzv. zelený odpad),
- do roku 2010 musia obce zaviesť obce vytriedňovanie aspoň 5 položiek komunálneho odpadu, vrátane kuchynského odpadu (**www.spz.sk**).

1.2.3 Odpad na komunálnej úrovni

Podľa zákona č. 223/2001 Z. z. o odpadoch v znení neskorších predpisov vyplýva, že za nakladanie s komunálnymi odpadmi, ktoré vznikli na území obce a s drobnými stavebnými odpadmi, ktoré vznikli na území obce, zodpovedá obec. Obec je povinná zaviesť vhodný systém zberu odpadov, zabezpečiť alebo umožniť zber a prepravu komunálnych odpadov vznikajúcich na jej území na účely ich zhodnotenia alebo zneškodnenia, vrátane zabezpečenia zberných nádob zodpovedajúcich systémovému zberu komunálnych odpadov v obci. Zabezpečuje tiež priestor, kde môžu občania odovzdávať oddelené zložky komunálnych odpadov v rámci separovaného zberu (**Čupilová a i., 2006**).

Komunálne odpady sú odpady z domácnosti vznikajúce na území obce pri činnosti fyzických osôb a odpady podobných vlastností a zloženia, ktorých pôvodcom je právnická osoba alebo fyzická osoba – podnikateľ. Okrem odpadov vznikajúcich pri bezprostrednom výkone činností tvoriacich predmet podnikania alebo činnosti právnickej osoby alebo fyzickej osoby - podnikateľa za odpady z domácností sa považujú aj odpady z nehnuteľností slúžiacich fyzickým osobám na ich individuálnu rekreáciu, napríklad zo záhrad, chát, chalúp, alebo na parkovanie alebo uskladnenie vozidla používaného pre potreby domácnosti, najmä z garáží, garážových stojísk a parkovacích stojísk. Komunálnymi odpadmi sú aj všetky odpady vznikajúce v obci pri čistení verejných komunikácií a priestranstiev, ktoré sú majetkom obce, alebo v správe obce a taktiež pri údržbe verejnej zelene vrátane parkov a cintorínov a ďalšej zelene na pozemkoch právnických osôb, fyzických osôb a občianskych združení (**www.portal.gov.sk**).

Obec zaraďuje komunálne odpady podľa katalógu odpadov, vedie evidenciu o ich druhoch a množstve a údaje nahlasuje obvodnému úradu životného prostredia. Ak je v obci zriadený zberný dvor, má obec povinnosti aj na úseku nakladania s nebezpečnými odpadmi (**Čupilová a i., 2006**).

Zložky komunálneho odpadu sú:

- Papier - tlačiarenský odpad, noviny, časopisy, zošity, knihy, listy, kancelársky papier, papierové sáčky, lepenka, krabice z tvrdého papiera
- Biele sklo : predmety z bieleho priehľadného skla, nevratné a poškodené fľaše, poháre, fľaštičky od kozmetiky, črepy, okenné a zrkadlové sklo
- Farebné sklo: hnedé a zelené fľaše, predmety a črepy z nich
- Kovový šrot a kovové obaly zo železa a ocele: konzervy, sudy, bubny, kanistre, plechovky, škatule, zátky, uzávery, veká, cyklopáska a jej spony, železo, liatina, plech, pozinkovaný a pocínovaný plech, oceľové plechovky od nápojov, kovové tuby od pást, kovové súčiastky, drôty a káble, starý riad, obaly zo sprayov.
- Farebné kovy - meď, mosadz, nerez, hliník (čistý alobal, hliníkové plechovky od nápojov, hliníkové obaly od syrov, čokolád, jogurtu)...
- Plasty - mäkké umelé hmoty - igelitové fólie, sáčky a tašky, umelohmotné obaly podľa označenia - znakom recyklácie je trojuholník, ktorý sa skladá z troch

šípiek, vo vnútri je číslo označujúce materiál a pod trojuholníkom skratka označujúca materiál - kelímky a fľaše, sáčky od mlieka

- Biologický odpad: ovocný a zeleninový odpad, zvyšky jedál, lístie, burina – vhodnou metódou recyklácie je kompostovanie (www.portal.gov.sk).

1.2.4 Konceptie odpadového hospodárstva

Programy odpadového hospodárstva predstavujú základný nástroj strategického riadenia odpadového hospodárstva v Slovenskej republike už od roku 1993. Uznesením vlády SR č. 180/2002 bol prijatý *Program odpadového hospodárstva do roku 2005*. Stanovil stratégiu riadenia odpadového hospodárstva na princípoch trvalo udržateľného rozvoja a kvalitatívnymi cieľmi komplexne charakterizoval proces manažmentu odpadového hospodárstva. Nadväzne boli v priebehu roka 2002 prijaté programy odpadového hospodárstva do roku 2005 na úrovni jednotlivých okresov.

V nadväznosti na vyššie uvedený program, bol spracovaný a uznesením vlády SR č. 118/2006, *Program odpadového hospodárstva SR na roky 2006-2010*. Závazná časť POH SR je strategickým smerovaním odpadového hospodárstva v SR na stanovené obdobie. Uvádza ciele odpadového hospodárstva a špecifikuje opatrenia na ich dosiahnutie.

Investičná stratégia odpadového hospodárstva vypracovaná v roku 2003 a aktualizovaná v roku 2004 určuje priority, na ktoré treba sústrediť investičné aktivity. Ide o dokument, ktorý nadväzuje na analýzu aktuálneho stavu odpadového hospodárstva a v súlade s jeho strategickými cieľmi vymedzuje z úrovne MŽP SR oblasti infraštruktúry odpadového hospodárstva, v ktorých bude podporovať realizáciu investičných akcií za účelom vyrovnania existujúcich rozdielov z tejto oblasti medzi SR a vyspelými krajinami EÚ a rozdielov medzi jednotlivými regiónmi SR (**MŽP SR, 2006**).

Program odpadového hospodárstva SR je základným koncepčným materiálom štátu pre oblasť odpadového hospodárstva. Spracúva sa na všetkých úrovniach - od celoštátnej, cez krajskú až po úroveň jednotlivých pôvodcov odpadov vrátane obcí. Tvorí základnú koncepciu pre rozvoj rôznych podnikateľských aktivít, ktorých neoddeliteľnou súčasťou je minimalizovanie vzniku alebo zhodnocovanie odpadov ako

druhotných surovín v súlade s pravidlami EÚ pre slobodný trh kapitálu, služieb, tovaru a osôb (www.enviroportal.sk).

POH SR spracovaný na roky 2006-2010 je v poradí štvrtým programom, ktorého úlohou je poskytnúť komplexný pohľad na ďalší rozvoj odpadového hospodárstva v SR. Obdobie rokov 2002 až 2005 predstavuje dôležitú etapu vývoja odpadového hospodárstva. V tomto období sa k termínu 1.mája 2004 stala SR členskou krajinou EÚ, čím sa potvrdilo splnenie záväzkov dohodnutých v rámci negociačných rokovaní pre SR v kapitole životné prostredie (**POH SR, 2005**).

Oficiálna evidencia odpadov sa začala vykonávať prakticky až od 1.1.1993. Program odpadového hospodárstva SR ako systémovo-koncepčný dokument, ktorý určil koncepciu riešenia odpadového hospodárstva a spôsob nakladania s odpadmi na území SR v časových horizontoch 1996, 2000, 2005, 2010, schválila vláda SR v roku 1993. V tomto programe koncepcia odpadového hospodárstva vychádzala z duálnych vlastností odpadov – ich negatívnych vplyvov na životné prostredie, ktoré je potrebné eliminovať na strane jednej, a ich pozitívnych vlastností, ktoré poskytujú potenciálnu možnosť ich využitia vo forme druhotných surovín, na strane druhej (**Chmielewská, Kuruc, 2008**).

Pri spracovaní nového POH SR boli rešpektované zásady prípravy národných plánov odpadového hospodárstva odporúčané Európskou komisiou pre životné prostredie. Zásady spracovania sa uplatnili tak v procese analýzy aktuálneho stavu odpadového hospodárstva dosiahnutého v roku 2005, ako aj pri navrhovaní cieľov a opatrení POH SR pre roky 2006-2010 (**POH SR, 2005**).

Obsah programu odpadového hospodárstva sa vypracováva s prihliadnutím na jeho environmentálnu účinnosť, ekonomickú efektívnosť a sociálnu akceptovateľnosť (**Mračko, 2002**).

Na základe ustanovenia zákona č. 223/2001 Z. z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov sú POH povinní vypracovať pôvodcovia odpadu - právnické alebo fyzické osoby - a obce, ak produkujú ročne viac ako 500 kg nebezpečných odpadov alebo viac ako 10 ton ostatných odpadov. Na schválenie predkladajú POH orgánom štátnej správy odpadového hospodárstva, ktorými sú príslušné obvodné a krajské úrady životného prostredia (www.enviroportal.sk).

1.2.4 Financovanie odpadového hospodárstva

Finančné prostriedky na zabezpečenie odpadového hospodárstva sa členia na :

1. *Vlastné zdroje financovania*

- Miestne dane a poplatky

Miestne dane a poplatky by mali byť využívané na miestnej úrovni. Poplatky sú takisto dôležitým zdrojom rozpočtov obcí, patria medzi bežné príjmy, ktoré kryjú bežné výdavky obcí spojené so zabezpečovaním verejných služieb pre občanov, preto sa v literatúre označujú aj pojmom užívateľské poplatky za lokálne verejné služby. Príjmy a výdavky kapitálového rozpočtu sa zvyčajne týkajú tvorby dlhodobých aktív, to znamená, že majú investičný charakter napr. skládky odpadov (**Neubauerová, 2006**).

NR SR schválila 23. septembra 2004 vládny zákon o miestnych daniach a miestnom poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady. Nová právna norma zjednotila tri právne predpisy a všetky miestne dane do jedného zákona, čím sa malo docieľiť sprehľadnenie a zjednodušenie legislatívy, vrátane správy daní.

Obec môže ukladať tieto miestne dane :

- daň z nehnuteľností,
- daň za psa,
- daň za ubytovanie,
- daň za predajné automaty,
- daň za nevýherné hracie prístroje,
- daň za vjazd a zotrvanie motorového vozidla v historickej časti mesta,
- daň za užívanie verejného priestranstva,
- daň za jadrové zariadenie.

Miestne dane a poplatky sú plne fakultatívne, čo znamená, že orgány obce môžu rozhodovať nielen o tom, aká bude výška sadzby príslušnej dane, ale i o tom, či bude daň na území obce uplatnená. Samosprávam sa tak zvýšili daňové právomoci, čo bol jeden z cieľov fiškálnej decentralizácie. Nový zákon neustanovil maximálne sadzby miestnych daní, stanovil iba východiskové hodnoty, ktoré môžu obce ľubovoľne znížiť alebo zvýšiť. Finančné prostriedky, ktoré obce vyberú prostredníctvom miestnych daní, nie sú účelovo viazané (**Nižňanský, 2005**).

Zákon určil aj jeden obligatórny miestny poplatok. Zo zákona o miestnych poplatkoch sa prebral povinný miestny poplatok za komunálne odpady a drobné stavebné odpady, ktorý ukladá obec. Sadzba dane bola v zákone stanovená v rozpätí 0,10 až 1,60 SK za jeden liter, resp. dm kubický odpadu a na najmenej 0,20 SK a najviac 5 SK za jeden kilogram odpadu. (**Zachar, 2005**).

Obec je zo zákona o odpadoch zodpovedná za nakladanie s komunálnymi odpadmi a drobnými stavebnými odpadmi, ktoré vznikli na území obce. Obec zabezpečuje zber, prepravu, zhodnotenie a zneškodnenie komunálnych odpadov, pričom poplatník platí obci miestny poplatok, ktorý vyberá obec. Novelou zákona o odpadoch došlo k zmene názvu miestneho poplatku z pôvodného názvu miestny poplatok za zber, prepravu a zneškodňovanie komunálnych odpadov a drobných stavebných odpadov na miestny poplatok za komunálne odpady a drobné stavebné odpady. Touto úpravou miestneho poplatku sa ustanovuje, že všetky náklady na činnosti nakladania s komunálnym odpadom a drobným stavebným odpadom hradí obec z miestneho poplatku (**Odpadové hospodárstvo- Aktuálne legislatívne zmeny, 2004**).

2. *Cudzíe zdroje financovania*

Slovenská republika po svojom vstupe do EÚ, aby dosiahla úroveň vyspelých krajín, nevyhnutne musí vyčleniť viac finančných prostriedkov na rozvoj aj v oblasti infraštruktúry odpadového hospodárstva. Podľa schváleného dokumentu sa po finančnej stránke napĺňanie cieľov POH bude opierať o štyri piliere - štrukturálne fondy Európskej únie a Kohézny fond, Recyklačný fond ako neštátny zdroj, Environmentálny fond (MŽP SR) a súkromné finančné zdroje (**www.enviroportal.sk**).

Zatiaľ čo povstupové fondy EÚ sú finančným nástrojom EÚ vytvoreným na pomoc novým členským krajinám EÚ, štátny Environmentálny fond pokrýva potreby aktivít patriacich do pôsobnosti MŽP SR, Recyklačný fond je zriadený výlučne pre potreby rozvoja odpadového hospodárstva (**POH SR, 2005**).

- Povstupové fondy EÚ

Koncepcia financovania z predvstupových fondov, štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu na roky 2004 - 2006 bola prijatá uznesením vlády SR č. 815/2003 z 27. augusta 2003. Štrukturálne fondy a Kohézny fond (Fond súdržnosti) sa líšia účelom

použitia finančných prostriedkov a tzv. oprávnenými žiadateľmi. Kohézny fond je určený na vyrovnanie rozdielov medzi členskými krajinami EÚ a štrukturálne fondy na vyrovnávanie regionálnych rozdielov vo vnútri členských krajín. Za projekty oprávnené na financovanie z Kohézneho fondu sa považujú:

- sólové projekty: bodové a sieťové projekty,
- skupinové projekty: zamerané na komplexné riešenie odpadového hospodárstva na úrovni regiónu,
- investičné projekty regionálneho/nadregionálneho charakteru.

K takýmto projektom patria projekty výstavby/rekonštrukcie nadregionálnych spaľovni odpadů/nebezpečného odpadu a investičné aktivity regionálneho významu v nadväznosti na Integrované riadenie odpadového hospodárstva jednotlivých samosprávnych krajov a systémové investičné aktivity nadregionálneho významu v nadväznosti na POH SR. Maximálna výška zo štrukturálnych fondov (pre opatrenie 2.3 Zlepšenie a rozvoj infraštruktúry) môže byť: pre verejný sektor: 75 - 80 % celkových oprávnených nákladov projektu, pre súkromný sektor : 35 % celkových oprávnených výdajov projektu.

Oprávnenými žiadateľmi pre opatrenie 2.3 sú regionálna samospráva (VÚC), miestna samospráva (mestá a obce a ich združenia), štátna správa, podnikateľské subjekty. Výška finančných prostriedkov pre prioritu 2.3 ODPADY v rámci prerozdelenia prostriedkov z ERDF bola stanovená na (skrátene) programovacie obdobie na 21 817 929 EUR. Výška prostriedkov na programovacie obdobie 2007 - 2013 nebola v čase spracovania POH SR na roky 2006 - 2010 ešte známa. Odbornú pomoc pri využívaní prostriedkov z ERDF a Kohézneho fondu poskytujú projektoví manažéri Odboru prípravy projektov MŽP SR a projektoví konzultanti Regionálnych environmentálnych poradenských a informačných stredísk (REPIS) SAŽP (POH SR, 2005).

V novom programovom období 2007-2013 sa stalo MŽP SR riadiacim orgánom pre Operačný program Životné prostredie. Návrh Operačného programu Životné prostredie schválila vláda na svojom rokovaní dňa 6.12.2006. Na jednotlivé priority Operačného programu Životné prostredie bolo vyčlenených 1,8 miliardy eur. Z toho pre prioritu Odpadové hospodárstvo 485 000 000 eur. Základným cieľom priority 4 Odpadové hospodárstvo je dobudovanie infraštruktúry odpadového hospodárstva SR v zmysle legislatívy EÚ a právnych predpisov SR, znižovanie a eliminácia negatívnych

vplyvov environmentálnych záťaží skládok odpadov na zdravie ľudí a ekosystémy. Bolo vyčlenených päť operačných cieľov :

- 4.1 Podpora aktivít v oblasti separovaného zberu,
- 4.2 Podpora aktivít na zhodnocovanie odpadov,
- 4.3 Nakladanie s nebezpečnými odpadmi spôsobom priaznivým pre životné prostredie,
- 4.4 Riešenie problematiky environmentálnych záťaží vrátane ich odstraňovania,
- 4.5 Uzatváranie a rekultivácia skládok odpadov.

Uvedené ciele predstavujú oblasti odpadového hospodárstva, v rámci ktorých bude môcť oprávnený žiadateľ predložiť žiadosť o poskytnutie nenávratného finančného príspevku (www.enviro.gov.sk).

- Recyklačný fond

Ide o neštátny účelový fond, v ktorom sa sústreďujú peňažné prostriedky na podporu zberu, zhodnotenia a spracovania opotrebovaných batérií a akumulátorov, odpadových olejov, opotrebovaných pneumatík, viacvrstvových kombinovaných materiálov, elektrických a elektronických zariadení, plastov, papiera, skla, vozidiel, kovových obalov. Prostriedky Recyklačného fondu slúžia aj na :

- propagáciu zhodnocovania odpadov,
- podporu separovaného zberu odpadov,
- zabezpečenie informačných systémov na podporu zhodnocovania odpadov.

O poskytnutí prostriedkov Recyklačného fondu rozhoduje správna rada v súlade s prioritami štátnej environmentálnej politiky SR a s ohľadom na POH SR (**MŽP SR, 2006**).

Recyklačný fond je na Slovensku príjemcom všetkých zavedených poplatkov. Fond bude poskytovať prostriedky projektom, ktoré budú podporovať recykláciu a znovuvyužitie produktov (**Klúváňková, Oravská, 2001**).

O prostriedky z Recyklačného fondu môže na základe písomnej žiadosti a následného schválenia správnou radou fondu žiadať aj obec, nakoľko má postavenie právnickej osoby (**Hollá, 2003**).

Recyklačný fond má tieto sektory:

- Sektor opotrebovaných batérií a akumulátorov – pre olovené batérie je celá SR pokrytá zbernými miestami, pre iné batérie sa zatiaľ sieť vybudovať nepodarilo.
- Sektor odpadových olejov – podiel vzniknutých odpadových olejov je 65% z objemu spotrebovaných olejov. Z odpadových olejov sa ročne zozbiera len cca 40% -tie sa potom materiálovo alebo energeticky zhodnocujú.
- Sektor opotrebovaných pneumatík – zozbierané pneumatiky sa materiálovo zhodnotia na kovový odpad a gumeno-textilnú drvinu, ktorá bude ďalej spracovávaná . Takto bude možné zhodnotiť asi 90% odpadových pneumatík.
- Sektor viacvrstvových kombinovaných materiálov – vznikajú spracovatelia týchto materiálov – napr. nápojových kartónov, vyrábajú z nich napr. kompozitné dosky s využitím v stavebníctve, sektor má silné rezervy – vysoký podiel týchto materiálov sa dostáva do komunálneho odpadu.
- Sektor elektrických a elektronických zariadení – aj v tomto sektore spracovateľský potenciál prevyšuje zber
- Sektor plastov – recyklačné zariadenia vo výstavbe, potreba odpadových plastov vzrastie
- Sektor svetelných zdrojov s obsahom ortute
- Sektor papiera – do papierenského sektora sa zberový papier dováža!
- Sektor skla – na Slovensku je síce zatiaľ jediný spracovateľ odpadového skla, ale jeho kapacita ešte nie je naplnená.
- Sektor vozidiel – od 1.1.2006 vozidlo vyradené z evidencie musí byť odovzdané spracovateľovi starých vozidiel, ktorý vzniká autorizáciou MŽP SR. V súčasnosti existuje cca 15 prevádzok a niekoľko ďalších je vo výstavbe.
- Sektor kovových obalov – zber železného šrotu a kovových obalov, SR zatiaľ nedosahuje záväzné limity, čo sa týka podielu spracovania tejto druhotnej suroviny.
- Sektor všeobecný (**www.portal.gov.sk**).
- Environmentálny fond

Environmentálny fond bol zriadený zákonom č. 587/2004 Z. z. o Environmentálnom fonde a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Zdroje tohto fondu

sú vymedzené § 3 predmetného zákona a vo väzbe na odpadové hospodárstvo sú relevantné tieto zdroje:

- pokuty uložené orgánmi štátnej správy starostlivosti o životné prostredie (na úseku odpadového hospodárstva),
- úhrady na zapisovanie do zoznamu odborne spôsobilých osôb na posudzovanie činností na životné prostredie (v danom prípade v zmysle vyhlášky MŽP SR č. 126/2004 Z. z.),
- poplatky za znečisťovanie ovzdušia z veľkých zdrojov znečisťovania a stredných zdrojov znečisťovania.

Pre poskytnutie prostriedkov Environmentálneho fondu na odpadové hospodárstvo možno vzťahovať všetky nasledovné prípady :

- podporu činností zameraných na dosiahnutie cieľov štátnej environmentálnej politiky na celoštátnej, regionálnej alebo miestnej úrovni,
- podporu prieskumu, výskumu a vývoja zameraného na zisťovanie a zlepšenie stavu životného prostredia,
- podporu environmentálnej výchovy, vzdelávania a propagácie,
- podporu riešenia mimoriadne závažnej environmentálnej situácie,
- podporu odstraňovania následkov havárie (§ 21 ods. 4 zákona č. 223/2001 Z. z.).

Formami poskytnutia podpory z Environmentálneho fondu sú úver alebo dotácia **(POH SR, 2005)**.

Environmentálny fond bol podľa jeho zriaďovateľa vytvorený na podporu malých projektov, ktoré nemajú možnosť uchádzať sa o podporu štrukturálnych fondov. Fond je tvorený len z národných zdrojov. O podporu sa môže uchádzať okrem podnikateľských subjektov, obcí a neziskových subjektov aj fyzická osoba nepodnikateľ. Po obsahovej stránke je Environmentálny fond predovšetkým prínosom pre malé obce s malými projektmi **(Adamišín, Andrejovský, 2006)**.

- Súkromné investičné zdroje

Odhad finančných prostriedkov zo súkromných zdrojov, či už od domácich alebo zahraničných podnikateľských subjektov treba spájať predovšetkým so

spolufinancovaním akcií, ktorým bude poskytnutá pomoc zo zdrojov Európskej únie a Recyklačného fondu. Možnosti, ktoré poskytujú povstupové fondy aktivizujú aj investorov zo súkromnej sféry, preto možno očakávať významný príspevok do investícií aj z tejto oblasti (**POH SR, 2005**).

2 Cieľ práce

Decentralizácia verejnej správy predstavuje predovšetkým procesy prebiehajúce po vecnej a fiškálnej línii. Od 1. januára 2005 sa uskutočňuje fiškálna decentralizácia, ktorá už priniesla prvé skúsenosti. Rozsahu kompetencií, ktoré prešli na samosprávu obcí, by mal zodpovedať aj adekvátny objem finančných prostriedkov na ich krytie. Reforma verejnej správy, najmä prenos kompetencií zo štátnej správy na samosprávu a fiškálna decentralizácia, otvorili pred mestami a obcami nové možnosti ako bezprostredne ovplyvňovať život svojich občanov. Činitelia samosprávy dostávajú do rúk – hoci stále nie dôsledne a účinne – prostriedky na vlastné sociálne podnikanie a riešenie ďalších komunálnych problémov, ako je, napríklad, organizovanie odpadového hospodárstva.

Hlavným cieľom diplomovej práce bolo zhodnotenie financovania odpadového hospodárstva v dvoch vybraných okresných mestách BBSK. Takto koncipovaný cieľ bolo potrebné rozčleniť na parciálne ciele, ktoré umožnia bližšie charakterizovať jednotlivé problémové oblasti. Parciálne ciele diplomovej práce sú nasledovné:

- vybrať a charakterizovať objekty skúmania,
- analyzovať OH vo vybraných objektoch skúmania,
- analyzovať vývoj a súčasný stav nakladania s TKO a DSO, jeho separácia,
- analyzovať príjmy a výdavky rozpočtu vybraných subjektov so zameraním na miestny poplatok za nakladanie s TKO a DSO,
- analyzovať dodržiavanie daňovej disciplíny v miestnom poplatku,
- analyzovať stav finančného zabezpečenia miestnej verejnej služby zber a odvoz TKO a DSO,
- porovnať a zhodnotiť zistenia, navrhnúť možné riešenia pre zlepšenie stavu v oblasti financovania odpadového hospodárstva vo vybraných mestách

3 Metodika práce a metódy skúmania

Metodika práce vychádza z vypracovanej analýzy týkajúcej sa financovania odpadového hospodárstva na základe preštudovanej literatúry, dostupných interných zdrojov miest, internetových zdrojov, získaných údajov, informácií a dokumentov. Objektom skúmania je oblasť odpadového hospodárstva okresných miest Lučenec a Rimavská Sobota. Jedná sa o mestá vzdialených od seba 26 km. Základňou pre porovnanie je mesto Lučenec, ktoré porovnáваме s mestom Rimavská Sobota, čiže aj rozdiel v hodnotách porovnávaných indikátoroch v tabuľkách sa vzťahuje na Lučenec.

Dôvodom výberu týchto dvoch miest bola zadaná téma, záujem o danú problematiku, samozrejme lokálpatriotizmus, miesto môjho rodiska a trvalého pobytu v Lučenci.

Ďalšie kritériá výberu :

- mestá s približne rovnakým počtom obyvateľov,
- okresné mestá v BBSK,
- porovnateľná geografická poloha

Z analýzy týchto dvoch miest nás zaujímali rozdiely v kvalite, efektívnosti, formách, rozsahu zabezpečovania danej verejnej služby. Skúmaným obdobím je rok 2008 z dôvodu snahy zachytenia najaktuálnejšieho trendu vývoja.

V záujme naplnenia hlavných aj parciálnych cieľov diplomovej práce sme zvolili nasledovnú postupnosť krokov:

- štúdium domácej a zahraničnej literatúry, platnej legislatívy v oblasti odpadového hospodárstva, diskusia s kompetentnými zamestnancami samosprávy pre získavanie všeobecného prehľadu v danej problematike,
- zber a spracovanie údajov. Potrebné údaje sme čerpali z nasledujúcich zdrojov: Štatistický úrad SR, programy hospodárskeho a sociálneho rozvoja miest, VZN miest Lučenec a Rimavská Sobota o nakladaní s KO a DSO, VZN miest o miestnom poplatku za KO a DSO, rozpočty a záverečné účty miest a ďalšie interné dokumenty za sledovaný rok 2008 (pre oblasť odpadového hospodárstva).
- charakteristika mesta Lučenec a Rimavská Sobota zameraná na demografickú základňu, na hodnotenie celkovej finančnej, rozpočtovej a majetkovej kondície mesta, na hodnotenie výkonnosti miestnej verejnej služby zber a odvoz TKO.

- Porovnanie rozpočtového hospodárenia okresných miest prostredníctvom indikátorov na hodnotenie celkovej finančnej, rozpočtovej a majetkovej kondície mesta:

Finančná sebestačnosť FSe – indikátor odzrkadľujúci mieru samostatnosti a stability hospodárenia miestnych samospráv. Vyjadruje pomer sumy vlastných príjmov rozpočtu obce k sume celkových príjmov rozpočtu obce.

$$FSe = \frac{\sum VP}{\sum CPR} \cdot 100 \quad (\%)$$

VP- vlastné príjmy v eurách

CPR- celkové príjmy rozpočtu v eurách

Finančná sila FSi - indikátor pre porovnávanie príjmov jednotlivých obcí, ktorý slúži na analýzu výšky a štruktúry príjmov. Vyjadruje sumu vlastných príjmov v prepočte na jedného obyvateľa obce.

$$FSi = \frac{\sum VP}{PO} \quad (\text{€}.\text{obyv.}^{-1})$$

VP- vlastné príjmy v eurách

PO- počet obyvateľov obce

Daňová sila DSi - indikátor vyjadrujúci sumu daňových príjmov rozpočtu obce (miestne dane, miestne poplatky a podielové dane) v prepočte na jedného obyvateľa obce.

$$DSi = \frac{\sum DPO}{PO} \quad (\text{€}.\text{obyv.}^{-1})$$

DPO- daňové príjmy obce

PO- počet obyvateľov obce

Miera samofinancovania MSa – indikátor vyjadrujúci pomer vlastných príjmov obce k bežným výdavkom rozpočtu obce. Ide vlastne o podiel alebo objem prostriedkov, ktoré má obec k dispozícii na kapitálové výdavky. Ak je hodnota vyššia ako 1, obec

môže tieto prostriedky použiť na rozvojové projekty, ak je hodnota nižšia ako 1, treba vykryvať bežné výdavky aj ďalšími zdrojmi- dotáciami.

$$MSa = \frac{\sum VPO}{\sum BVO}$$

VPO- vlastné príjmy obce

BVO- bežné výdavky obyvateľov

Ekonomická sila *ESi*- indikátor definuje podiel celkových príjmov na obyvateľa.

ESi = Celkové príjmy obce

Obyvateľ obce

Benchmarkingové indikátory obecného majetku

Hrubá majetková sila obce MS_H - vyjadruje hodnotu majetku obce na obyvateľa, z ktorej sa dá posúdiť rozvojový potenciál obce.

$MS_H = \frac{\text{Celková hodnota majetku obce}}$

$\text{Počet obyvateľov obce}$

Reprodukčná schopnosť obce RS_o - vyjadruje schopnosť zabezpečiť prostriedky na reprodukciu majetku. Je daná ako podiel celkových kapitálových príjmov a celkovej hodnoty majetku obce.

$RS_o = \frac{\text{Celkové kapitálové príjmy obce}}$

$\text{Celková hodnota majetku obce}$

Reprodukčná sila obce RS_1 - vyjadruje úroveň reprodukcie obecného majetku v určitom období. Predstavuje podiel celkových kapitálových výdavkov a celkovej hodnoty majetku obce.

$RS_1 = \frac{\text{Celkové kapitálové výdavky}}$

$\text{Celková hodnota majetku obce}$

- Analýza rozpočtového hospodárenia sledovaných miest:

- zameraná na plnenie schváleného rozpočtu a na výsledok hospodárenia za rok 2008,
- rozčlenenie rozpočtov vybraných okresných miest na bežný, kapitálový a finančné operácie,
- grafické znázornenie celkových príjmov a výdavkov za sledované obdobie 2008.
- Analýza a komparácia produkcie KO a DSO
  - vývoj množstva produkcie KO v tonách od roku 2003-2008,
  - spôsob nakladania s odpadom vo vybraných mestách,
  - regionálna skládka na zneškodňovanie KO.
- Analýza poplatkovej politiky
  - za rok 2008 v oboch okresných mestách,
  - analýza VZN za mesto LC, RS.
- Analýza a komparácia financovania OH vo vybraných mestách
  - porovnanie príjmov a výdavkov na nakladanie s KO a DSO,
  - zhodnotenie indikátorov na hodnotenie výkonnosti a finančnej náročnosti miestnej verejnej služby zber a odvoz TKO:

Výdavky rozpočtu na zber a odvoz TKO a DSO k celkovým bežným výdavkom rozpočtu

$$VRTKO = \frac{VR_{TKO}}{CBVR} \cdot 100 \quad (\%)$$

VR_{TKO} - výdavky rozpočtu na zber a odvoz tuhého komunálneho odpadu, drobného stavebného odpadu v eurách

CBVR - celkové bežné výdavky rozpočtu v eurách

Výdavky na zber a odvoz TKO a DSO na 1 obyvateľa

$$VRTKO_{ob} = \frac{VR_{TKO}}{PO} \quad (\text{€})$$

VR_{TKO} - výdavky rozpočtu na zber a odvoz tuhého komunálneho odpadu, drobného stavebného odpadu v eurách

PO - počet obyvateľov

Výdavky na 1 tonu TKO a DSO

$$VRTKO_t = \frac{VR_{tko}}{MO} (\text{€t}^{-1})$$

VRT_{TKO} - výdavky rozpočtu na zber a odvoz tuhého komunálneho odpadu, drobného stavebného odpadu v eurách

MO- množstvo odpadu v t

- Analýza dodržiavania daňovej disciplíny
  - predpis poplatku za TKO a DSO za rok 2008,
  - celková suma poskytnutých daňových úľav,
  - celková suma nedoplatkov a suma nedoplatkov za rok 2008.
- Návrh opatrení a odporúčaní skvalitňujúcich doterajšie hospodárenia vybraných samospráv s KO a DSO.

Použité metódy a materiály

V práci sa vychádza zo Všeobecne záväzného nariadenia miest o miestnom poplatku za komunálne a drobné stavebné odpady, Všeobecne záväzného nariadenia miest o nakladaní s komunálnym odpadom a drobným stavebným odpadom, rozpočtov, záverečných účtov analyzovaných miest, programov hospodárskeho a sociálneho rozvoja miest.

V jednotlivých častiach práce boli použité nasledujúce metódy:

- Vedecká abstrakcia – použitá na vypracovanie diplomovej práce,
- Analýza ústavných údajov a komparácia- potrebné údaje sú získané prostredníctvom analýzy všetkých relevantných zdrojov a ich vzájomnou komparáciou,
- Benchmarking- umožňuje miestnej samospráve merať výkony poskytovaných služieb, činností a porovnáva ich s inými obcami,
- Riadené rozhovory s kompetentnými zamestnancami samosprávy,
- Syntéza- pri vypracovaní alternatív riešenia problémov daných samospráv v oblasti odpadového hospodárstva.

4 Výsledky práce

Štvrtá kapitola diplomovej práce sa venuje analýze a komparácii výsledkov realizovaného výskumu k danej problematike financovanie odpadového hospodárstva v dvoch vybraných okresných mestách Lučenec a Rimavská Sobota. Predtým však poskytuje charakteristiky skúmaných miest z pohľadu demografie, rozpočtového, majetkového hospodárenia a odpadového hospodárstva.

4.1 Charakteristika skúmaných miest

4.1.1. Charakteristika mesta Lučenec

Obr. 1 Erb mesta Lučenec (www.lucenec.sk)

Lučenec leží v centrálnej časti Lučeneckej kotliny a je prirodzeným geografickým centrom južnej časti stredného Slovenska. Blízkosť maďarských hraníc dáva predpoklad pre rozvoj hospodárskych a kultúrnych vzťahov v rámci strednej Európy. Mesto sa nachádza v južnej časti Banskobystrického kraja. V nadmorskej výške 194 m. Rozloha mesta je 47,8 km². Územie v okruhu 50 km okolo mesta Lučenec je po Bratislave a Košiciach oblasťou s treťou najľudnatejšou sídelnou štruktúrou na Slovensku. V uvedenej oblasti je sústredených niekoľko mestských jadier. Zásoby povrchových vôd pre región Lučenec sú akumulované v povodí Ipl'a. Pre potreby tohto územia sa využívajú vodná nádrž Málíneec v povodí Ipl'a, vodná nádrž Hriňová v povodí Hrona. Minerálne pramene, aj keď sa využívajú často, majú zatiaľ len regionálny význam. Termálne pramene v blízkosti katastra mesta majú lokálny význam, ale dali by sa využívať omnoho intenzívnejšie napríklad aj na účely cestovného ruchu a kúpeľníctva.

Voda artézskych studní má nízku teplotu na letné kúpanie. Vysoký počet slnečných dní umožňuje na ohrev využiť slnečnú energiu. Toto sa však v súčasnosti nevyužíva.

Demografický vývoj

Lučenec je 25. najväčšie mesto SR podľa počtu obyvateľov. Počet obyvateľov v Meste Lučenec postupne klesá. Z pôvodného počtu 28 907 v roku 1998 klesol celkový počet na 27 714 v roku 2008. Na 1 km² pripadá 596 obyvateľov. Prirodzený prírastok aj saldo migrácie nadobúdajú z dlhodobého hľadiska záporné hodnoty. Tento vývoj sa prejavuje v celkovom poklese počtu obyvateľov v meste. Na úbytku obyvateľstva sa väčšou mierou podieľa migrácia (s výnimkou roku 2007). Najväčším dôvodom znižovania počtu obyvateľov je zlá situácia na trhu práce a tým podmienený odchod mladých ľudí za vzdelaním na vysoké školy do väčších miest a za prácou do zahraničia, čo ovplyvňuje aj prirodzený úbytok a ďalšie demografické ukazovatele. Svedčí o tom aj vysoký podiel mladých a vzdelaných ľudí na počte vystáhaných, ako aj nízka pôrodnosť. Takýto vývoj je z hľadiska ďalšieho rozvoja mesta nevyhovujúci a na jeho spomalenie alebo zastavenie sú nevyhnutné opatrenia v sociálnej a hospodárskej oblasti, čo bude náročné najmä v časoch svetovej ekonomickej recesie.

Mesto starne. Hoci je najpočetnejšou vekovou skupinou skupina obyvateľov v produktívnom veku (8 584 mužov a 9 234 žien), pri porovnaní skupín od 0 do 18 rokov (predproduktívny vek) a poproduktívny vek je zrejmé, že na jedno dieťa pripadá 1,13 človeka v poproduktívnom veku. Tento ukazovateľ od roku 2006 neustále narastá, čo môže v budúcnosti spôsobiť problémy najmä v sociálnom systéme. Tento problém je však rovnaký na celom Slovensku. Väčšia časť občanov v produktívnom veku sa blíži k hornej vekovej hranici. Tieto trendy sú nevyhovujúce. Môžu spôsobiť ďalšiu stagnáciu, úpadok mesta, zlyhanie dôchodkového zabezpečenia, spomalenie hospodárskeho rastu. Na zastavenie týchto trendov je nevyhnutné zastavenie odlivu mladých vzdelaných ľudí, zvýšenie pôrodnosti vytvorením podmienok pre mladé rodiny a pod.

4.1.2 Charakteristika mesta Rimavská Sobota

Obr. 2 Erb mesta Rimavská Sobota (www.rimavskasobota.sk)

Mesto Rimavská Sobota je okresným mestom. Územie Mesta sa nachádza v juhovýchodnej časti Banskobystrického kraja. Mesto Rimavská Sobota leží v Slovenskom Rudohorí, v údolí rieky Rimava, na úrodnej nive holocénneho nánosov v nadmorskej výške 208 m, obklopené chránenou krajinnou oblasťou Cerová vrchovina a národným parkom Muránska planina. Podľa geomorfologického členenia územie Rimavskej Soboty patrí do oblasti Lučensko-košickej zníženej kotliny, celku Juhoslovenskej kotliny, podcelku Rimavskej kotliny, ktorá sa práve v katastri mesta delí do geomorfologických oddielov Gemerské terasy a Valická pahorkatina. Oblasť mesta má najviac slnečného žiarenia na Slovensku 2150 hodín ročne, charakterizuje ju teplá a suchá klíma a dlhé bezmrazivé obdobie.

Demografický vývoj

Počet obyvateľov v Meste Rimavská Sobota postupne klesá. Z pôvodného počtu 25 457 v roku 1998 klesol celkový počet na 23 813 v roku 2008, z toho 11 284 mužov a 12 529 žien. Veková štruktúra: do 19 rokov 5 030 obyvateľov, 20 - 29 rokov 3 111, 40 - 49 rokov 3 016, 50 - 59 rokov 3 062 a od 60 rokov 6 400. V Rimavskej Sobote žije 3 070 (13%) občanov rómskej menšiny. Počet obyvateľov v meste Rimavská Sobota sa každým rokom znižuje. Za posledných 10 rokov klesol počet obyvateľov mesta o 1 133. Obyvateľstvo mesta starne. V posledných desiatich rokoch každoročne klesá počet obyvateľov školského veku a stúpa počet obyvateľov v dôchodkovom veku. Za posledných 10 rokov klesol počet obyvateľov školského veku o 1 904 a počet obyvateľov dôchodkového veku stúpol o 754. Migrácia obyvateľov mesta vykazuje

jednoznačne negatívnu tendenciu. Za posledných 9 rokov sa vždy odsťahovalo viac obyvateľov ako sa prisťahovalo. Prist'ahovávanie obyvateľov má kolísavú tendenciu a ani v jednom roku nepresiahlo 350 obyvateľov. Najmenej obyvateľov sa prisťahovalo v roku 2004 – 144 obyvateľov.

4.2 Hodnotenie finančnej, rozpočtovej a majetkovej kondície miest a ich komparácia

Prostredníctvom hodnotiacich indikátorov je možné charakterizovať finančnú, majetkovú a rozpočtovú situáciu skúmaných miest.

4.2.1 Indikátory finančnej a rozpočtovej kapacity mesta

Prostredníctvom rozpočtu miest je možné charakterizovať aj niektoré ekonomické podmienky skúmaných miest a to prostredníctvom indikátorov na hodnotenie finančnej a rozpočtovej kondície.

Tab. 1 Indikátory na hodnotenie finančnej a rozpočtovej kondície za rok 2008 (Vlastné spracovanie)

	FSe	FSi	DSi	MSa	ESi
MJ	%	€.obyv.-1	€.obyv.-1		€.obyv.-1
LC	60,3	409	295	0,88	678
RS	53,2	353	313	0,71	661
Rozdiel	+7,1	+56	-18	+0,17	+17

Finančná sebestačnosť FSe- indikátor odzrkadľujúci mieru samostatnosti a stability hospodárenia miestnych samospráv.

Finančná sila FSi- indikátor pre porovnávanie príjmov jednotlivých obcí, ktorý slúži na analýzu výšky a štruktúry príjmov.

Daňová sila DSi- indikátor vyjadrujúci sumu daňových príjmov rozpočtu obce (miestne dane, miestne poplatky a podielové dane) v prepočte na jedného obyvateľa obce.

Miera samofinancovania MSa- indikátor vyjadrujúci pomer vlastných príjmov obce k bežným výdavkom rozpočtu obce.

Ekonomická sila ESi- indikátor definuje podiel celkových príjmov na obyvateľa.

Z tabuľky 1 možno konštatovať, že miera samostatnosti a stability hospodárenia miest je rozdielna, v meste Lučenec je o 7,1% vyššia ako v Rimavskej Sobote. Pri porovnaní indikátoru, ktorý slúži na analýzu výšky a štruktúry príjmov, možno vidieť,

že v meste Lučenec pripadá na jedného obyvateľa o 56 € viac vlastných príjmov ako v meste Rimavská Sobota. Čo sa týka daňového zaťaženia občanov, tak mesto Rimavská Sobota prevyšuje o 18 € na osobu mesto Lučenec. Pri porovnaní miery samofinancovania oboch miest možno vidieť, že v meste Rimavská Sobota je o 0,17 bodu nižšia ako v meste Lučenec. Obidve mestá dosahujú hodnotu menšiu ako 1, čo znamená, že nemajú dostatočný objem finančných prostriedkov na pokrytie bežných výdavkov. Celkové príjmy mesta na jedného obyvateľa sú v meste Lučenec vyššie ako v meste Rimavská Sobota o 17 €.

4.2.2 Benchmarkingové indikátory mestského majetku

Pomocou nasledovných indikátorov môžeme zistiť stav mestského majetku oboch skúmaných miest.

Tab. 2 Indikátory na hodnotenie majetkovej kondície za rok 2008 (Vlastné spracovanie)

	MSu	RS_o	RS₁
LC	2556 €.obyv.-1	0,068	0,076
RS	2107 €.obyv.-1	0,027	0,046
Rozdiel	+449 €.obyv.-1	+0,041	+0,03

Hrubá majetková sila obce MS_H - vyjadruje hodnotu majetku obce na obyvateľa, z ktorej sa dá posúdiť rozvojový potenciál obce.

Reprodukčná schopnosť obce RS_o - vyjadruje schopnosť zabezpečiť prostriedky na reprodukciu majetku.

Reprodukčná sila obce RS_1 - vyjadruje úroveň reprodukcie obecného majetku v určitom období.

Z uvedenej tabuľky a výpočtov vyplýva, že rozvojový potenciál mesta Lučenec je o niečo vyšší ako rozvojový potenciál v meste Rimavská Sobota, pričom rozdiel je 449 EUR na jedného obyvateľa, čiže aj majetok mesta Lučenec dosahuje vyššiu hodnotu. Reprodukčná schopnosť mesta Lučenec je na lepšej úrovni ako reprodukčná schopnosť Rimavskej Soboty, rozdiel predstavuje 0,041. Úroveň reprodukcie mestského majetku predstavuje v Lučenci o 0,030 bodu viac ako v meste Rimavská Sobota. Celkovo mesto Lučenec vykazuje lepšie hodnoty v porovnávaných ukazovateľoch mestského majetku.

4.3 Plnenie rozpočtu mesta Lučenec a Rimavská Sobota za rok 2008

Mesto Lučenec ako právnická osoba samostatne hospodáril v priebehu roka 2008 na základe schváleného rozpočtu na rok 2008, ktorý bol spracovaný v zmysle platných predpisov a bol zostavený ako vyrovnaný. V priebehu roka boli vykonané v zmysle Zásad o hospodárení s finančnými prostriedkami Mesta Lučenec viaceré rozpočtové opatrenia a upravený rozpočet k 31.12.2008 bol v nasledujúcej výške:

Tab. 3 Rozpočet mesta Lučenec za rok 2008 (Výročná správa o plnení rozpočtu Mesta Lučenec, 2009)

Položka v tis. EUR	Schválený rozpočet	Upravený rozpočet
Príjmy rok 2008	17 828	18 824
Z toho: bežné príjmy	12 651	13 673
kapitálové príjmy	1 925	4 807
finančné operácie	3 250	344
Výdavky rok 2008	17 827	18 791
Z toho: bežné výdavky	12 448	12 925
kapitálové výdavky	5 162	5 458
finančné operácie	217	407

Výdavky celkom boli v upravenom rozpočte rozpísané vo výške 18 791 tis. EUR, t.j. celkový rozpočet počítal s prebytkom 33 194 EUR. Bežný rozpočet bol prebytkový v čiastke 747 925 EUR, kapitálový rozpočet schodkový vo výške - 651 696 EUR a rozpočet finančných operácií schodkový - 63 305 EUR. Schodok v kapitálovom rozpočte a u finančných operácií bol krytý prebytkom bežného rozpočtu.

V skutočnosti k 31.12.2008 plnenie príjmov spolu dosiahlo čiastku 18 786 tis. EUR, čo bolo 99,8% rozpočtu príjmov na rok 2008. Nižšie plnenie príjmov bolo ovplyvnené nižším obdržaním bežných grantov a transferov zo štátneho rozpočtu a fondov, ako rozpočet počítal.

Výdavky celkom boli k 31.12.2008 vyčerpané vo výške 18 582 tis. EUR, čo bolo 98,9% ročného rozpočtu.

Bežný rozpočet vykazoval úsporu výdavkov v porovnaní s príjmami o 834 628 EUR. Kapitálové výdavky boli oproti kapitálovým príjmom vyššie o 566 720 EUR, čo bolo kryté prebytkom bežného rozpočtu. Schodok medzi príjmami a výdavkami

finančných operácií vo výške 63 035 EUR bol tiež krytý prebytkom bežného rozpočtu. V rámci príjmov a výdavkov z vlastných zdrojov rozpočet vykazoval prebytok 118 403 EUR a u príjmov a výdavkov zo štátneho rozpočtu a fondov prebytok 85 474 EUR. Výdavky hradené z dotácií zo štátneho rozpočtu a fondov boli vyčerpané do výšky 98,3% poskytnutých príjmov, pričom nevyčerpané zostatky boli použité na určené výdavky v roku 2009.

Mesto Rimavská Sobota ako právnická osoba samostatne hospodári s vlastným majetkom a vlastnými príjmami. Je zriaďovateľom dvoch príspevkových organizácií: Technické služby mesta Rimavská Sobota a Mestské kultúrne stredisko Rimavská Sobota a 11-tich rozpočtových organizácií – školských zariadení.

Výročná správa mesta Rimavská Sobota za rok 2008 je spracovaná v zmysle zákona č. 583/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy, zákona č. 523/2004 Z. z. o rozpočtových pravidlách verejnej správy a Zásad nakladania s finančnými prostriedkami Mesta Rimavská Sobota.

Rozpočet mesta na rok 2008 bol schválený mestským zastupiteľstvom dňa 11.12.2007 uznesením č. 34/2007 a zostavený ako prebytkový v celkovej výške 2 234 tis. EUR. Bežný rozpočet bol zostavený ako prebytkový 89 tis. EUR a kapitálový rozpočet tiež prebytkový 1 994 tis. EUR. V priebehu roka bol upravený mestským zastupiteľstvom štyrikrát.

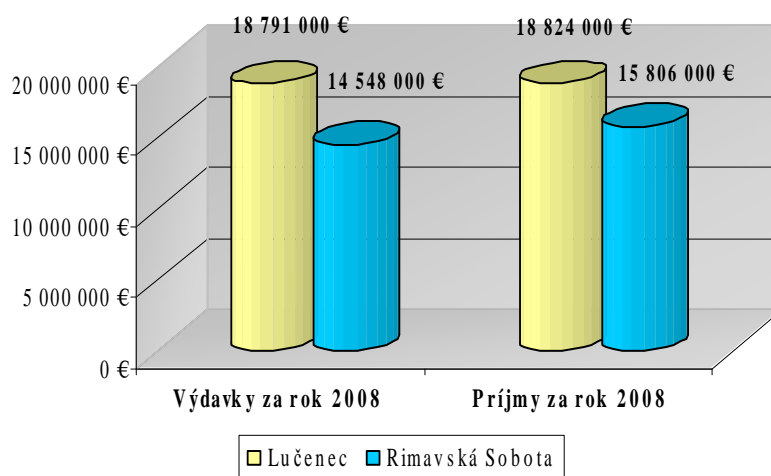
Jednalo sa o zmenu, a to spôsobom:

- presuny finančných prostriedkov v rámci rozpočtovej klasifikácie,
- úpravy rozpočtových prostriedkov na prenesený výkon štátnej správy a školstva na základe úpravy transferov zo štátneho rozpočtu.

Tab. 4 Rozpočet mesta Rimavská Sobota za rok 2008 (Záverečný účet mesta Rimavská Sobota za rok 2008 a výročná správa, 2009)

Položka v tis. EUR	Schválený rozpočet	Upravený rozpočet
Príjmy za rok 2008	13 897	15 806
Z toho: bežné príjmy	10 783	12 088
kapitálové príjmy	2 516	1 375
finančné operácie	597	2 343
Výdavky za rok 2008	11 663	14 548
Z toho: bežné výdavky	10 695	6 988
kapitálové výdavky	522	2 310
finančné operácie	448	448

Upravený rozpočet bol tiež prebytkový, podobne, ako vykazoval pôvodný schválený rozpočet. Po štyroch zmenách, ktoré boli schválené mestským zastupiteľstvom, príjmy prevyšovali výdavky o 1 258 tis. EUR, čiže išlo o prebytkový rozpočet.

Obr. 3 Analýza rozpočtu Mesta Lučenec a Rimavská Sobota za rok 2008 (Vlastné spracovanie)

Pri porovnaní plnenia celkových príjmov a celkových výdavkov za rok 2008, ako znázorňuje Obr. 3, je možné konštatovať prebytkové rozpočtové hospodárenie, keď celkové príjmy mesta Lučenec boli o 203 877 EUR vyššie ako výdavky.

Rozpočet mesta Rimavská Sobota vykazoval za rok 2008 tiež prebytkové rozpočtové hospodárenie, keďže dosahoval prebytok 1 258 581 EUR.

Analyzované mestá hospodárili v priebehu roka 2008 efektívne, keďže dosahovali prebytkové rozpočty. Významnou čiastkou v príjmovej časti rozpočtu miest sa od roku 2005 stal podiel na dani z príjmov fyzických osôb na základe fiškálnej decentralizácie, ktorá pozitívne ovplyvnila rozpočet oboch miest.

4.4 Analýza odpadového hospodárstva v skúmaných mestách

4.4.1 Nakladanie s odpadom v meste Lučenec

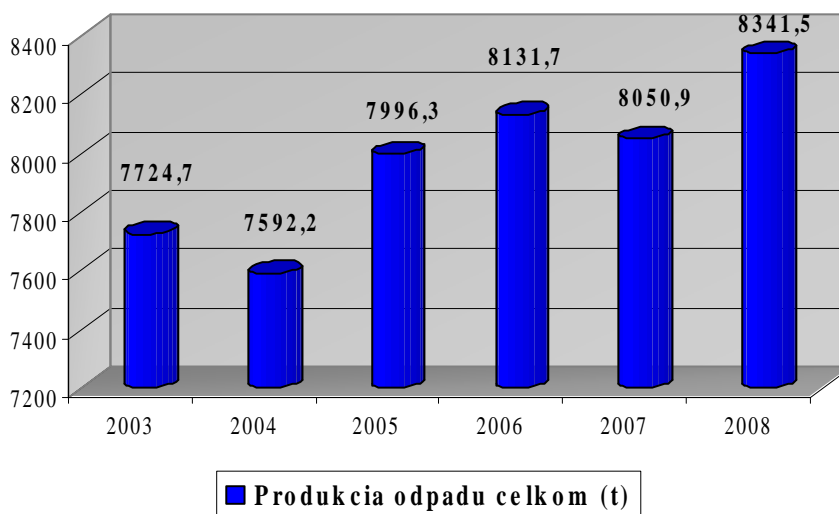
Osobitnou problematikou v každej krajine je nakladanie s odpadmi – všeobecne s výnimkou odpadov z pôdohospodárstva je len malý podiel odpadov využívaný. Väčšina odpadov je zneškodňovaná skládkovaním, menšia časť je spaľovaná v spaľovniach. Skládkovanie odpadov je stále veľmi rozšírený spôsob nakladania s odpadmi.

Lučenec nie je prevádzkovateľom vlastných zariadení na zhodnocovanie, úpravu a zneškodňovanie odpadov. V súčasnosti nakladanie s komunálnymi odpadmi a drobnými stavebnými odpadmi na území mesta Lučenec vykonávajú nasledovné firmy, ktoré majú s Mestom uzavreté zmluvy:

- *SPOOL a.s.* (100%-ná a.s. Mesta Lučenec) zabezpečuje zber a prepravu komunálnych odpadov a drobných stavebných odpadov, v čom je zahrnutý aj separovaný zber.
- *Brantner Lučenec spol. s.r.o.* (26%-ný podiel Mesto Lučenec) zabezpečuje zneškodňovanie komunálneho odpadu na skládke odpadu Čurgov.
- *DETOX spol. s.r.o.* realizuje mobilný zber nebezpečných zložiek separovaných z odpadu z domácností a následne zabezpečuje ich zhodnotenie alebo zneškodnenie. Mobilný zber je realizovaný dvakrát ročne.
- *MACH Trade s.r.o.* odoberá odpadové olovené akumulátory zo špeciálnych kontajnerov, ktoré sú umiestnené na čerpacích staniciach a zabezpečuje ich recykláciu.
- *Intech Slovakia spol. s.r.o.* odoberá drevnú hmotu vzniknutú pri údržbe verejnej zelene, upravuje na štiepku a využíva na energetické zhodnotenie.

Mesto Lučenec zabezpečuje nakladanie s komunálnym odpadom a drobným stavebným odpadom v zmysle § 39 zákona SNR č.223/2001 Z. z. o odpadoch v znení neskorších predpisov.

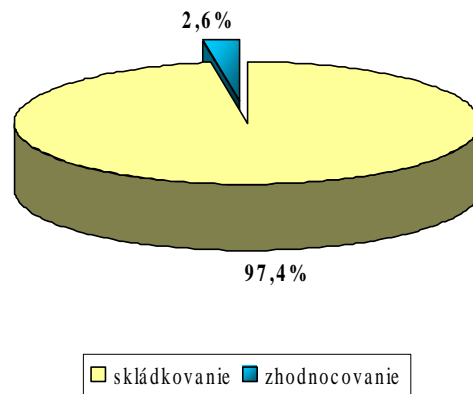
V roku 2008 vzniklo v Lučenci 8 341,49 ton komunálneho odpadu, čo predstavovalo 300,98 kg odpadu na 1 obyvateľa.

Obr. 4 Produkcia odpadu celkom v tonách v meste Lučenec za roky 2003-2008 (Vlastné spracovanie)

Produkcia komunálneho odpadu v meste Lučenec má kolísavú tendenciu za priebeh rokov 2003-2008 (Obr. 4), v roku 2008 je zaznamenaný nárast produkcie odpadu oproti predchádzajúcim rokom, tento trend nie je pre Mesto žiaduci, preto by malo byť snahou všetkých obyvateľov mesta Lučenec znižovať produkciu odpadu.

V podmienkach mesta Lučenec sa najviac komunálnych odpadov zneškodňuje skládkovaním na skládke v Čurgove, ktorú prevádzkuje firma Brantner Lučenec spol. s.r.o.. Vyváža sa denne podľa harmonogramu, ktorý je určený spoločnosťou Brantner. V roku 2008 bolo zneškodňované skládkovaním 8 121,3 ton z celkového množstva vzniknutého komunálneho odpadu 8 341,49 ton (Obr. 5). Takéto množstvo odpadu zneškodňovaného na skládke nie je z hľadiska dopadov na životné prostredie vyhovujúce a nie je ani v súlade s Programom odpadového hospodárstva. Množstvo odpadu likvidovaného na skládke je nutné obmedziť a to separáciou a následným zhodnocovaním druhotných surovín.

Obr. 5 Nakladanie s KO a DSO v meste Lučenec za rok 2008 (Vlastné spracovanie)

Napriek tomu, že podmienky na legálne zneškodnenie odpadov sú na území mesta vytvorené v dostatočnej kapacite, určité množstvo odpadu, hlavne komunálnych, je ukladaných mimo tieto zariadenia na divoké skládky odpadov v okrajových častiach obcí. Hlavným dôvodom tohto javu je, že zneškodnenie komunálneho odpadu na skládke je finančne nákladné a občania nemajú legislatívnu povinnosť preukazovať obci spôsob zneškodnenia komunálneho odpadu. Nevyhovujúci stav je aj v nakladaní s odpadom zo septíkov a žúmp, ktorý patrí medzi komunálny odpad. Tento je vo väčšej časti zneškodňovaný vyvážaním na poľnohospodárske pozemky a len časť sa zneškodňuje v ČOV.

V súčasnej dobe Mesto neprevádzkuje zberný dvor. Firma zabezpečujúca nakladanie s odpadmi má vydaný súhlas na zber jednotlivých zložiek z KO patriacich do kategórie odpadu ostatný.

V zmysle § 39 zákona SNR č.223/2001 Z. z. o odpadoch v znení neskorších predpisov je mesto povinné zaviesť separovaný zber papiera, plastov, kovov, skla. Mesto Lučenec plní organizačné a technické opatrenia týkajúce sa separácie odpadu, informuje verejnosť o možnostiach separovania odpadov v mestských novinách, formou letákov doručovaných do domácností, do rodinných domov zabezpečuje vrecia na separovaný zber odpadov. Cieľ POH zapojiť 70% obyvateľstva do separovaného zberu mesto splnilo, ale aj napriek tomu nespĺnilo ďalší cieľ a to dosiahnuť 40 kg vyseparovaného odpadu na obyvateľa za rok. V roku 2008 na 1 obyvateľa pripadalo len 7,94 kg vyseparovaných zložiek, čo predstavovalo veľmi nízku hodnotu.

Vzhľadom k súčasnej situácii, kedy sa musí zintenzívniť separovaný zber, a to zvýšením počtu zberných nádob a zvýšením počtu vytriedených zložiek, sa umiestnenie zberných nádob stáva problémom. Kontajnery a kontajnerové prístrešky zaberajú plochy zelene, parkovacie miesta. Kontajnery sú umiestnené v nevzhľadných plechových prístreškoch, na prekrytých kontajnerových stanovištiach a v mnohých prípadoch sú len voľne uložené na verejných plochách.

Na zber separovaných zložiek sa používajú nasledovné zberné nádoby:

- 1100 l nádoby farebne odlišené a označené na separovanú zložku papier, plast. Na zber papiera je rozmiestnených 74 kusov zberných nádob, vyvážané sú 1krát mesačne. Na zber plastov je rozmiestnených 84 kusov zberných nádob, vyvážané sú v letnom období 1krát za 2 týždne, inak len 1krát za mesiac. Na sklo sú rozmiestnené 2000 l nádoby, ktoré sa vyvážajú podľa potreby.
- farebne rozlíšené PVC vrecia na zber separovaných zložiek z domácností, do domácností sú poskytované 2krát ročne.

Výdavky na separáciu odpadu v roku 2008 predstavovali 43 084 €, mesto Lučenec dostalo príspevok z Recyklačného fondu vo výške 4 333 €, od organizácie Mepos sr.o. za vyseparované zložky 7 698 €. Tieto získané finančné prostriedky však nevykryli celkovú výšku nákladov potrebných na zabezpečovanie samotného systému separovaného zberu.

Čo sa týka biologicky rozložiteľného odpadu, mesto Lučenec plní opatrenia na jeho znižovanie čiastočne. Mesto nemalo vybudovanú kompostáreň, ani iné technologické zariadenia. V súčasnej dobe Mesto buduje kompostáreň, ktorá by mala byť ukončená v júni 2010. BRO z drevnej hmoty sa zhromažďuje na ploche, ktorá je majetkom Mesta. Mesto uzavrelo s firmou Intech Slovakia s.r.o. zmluvu na odpredaj drevnej hmoty na energetické zhodnotenie.

4.4.2 Nakladanie s odpadom v meste Rimavská Sobota

Mesto má vybudovaný vlastný systém nakladania s odpadmi. V súčasnosti nakladanie s KO a DSO na území mesta Rimavská Sobota vykonávajú nasledovné firmy:

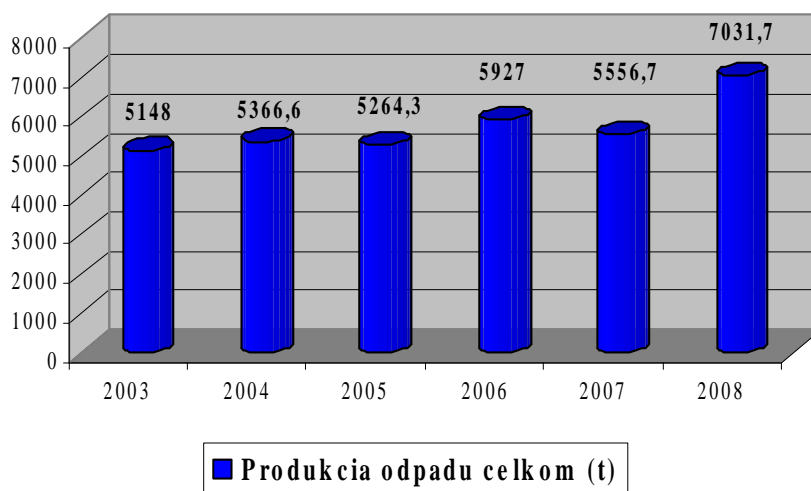
- *Brantner Gemer s.r.o.* zabezpečuje čistenie mesta, komunikácií, kontajnerovú službu, zimnú údržbu, separovaný zber, zneškodňovanie odpadu.

- *DETOX spol. s r.o.* realizuje mobilný zber nebezpečných zložiek separovaných z odpadu z domácností a následne zabezpečuje ich zhodnotenie alebo zneškodnenie.

Na kvalitatívne vyššiu úroveň sa dostal systém nakladania s odpadmi transformáciou služieb do spoločnosti Brantner Gemer s.r.o., čím došlo k vylepšeniu technickej základne, vybaveniu strojovým parkom a nádobami na uloženie odpadu. Cieľom bolo v zmysle zákonných ustanovení vytvoriť systém nakladania s odpadmi zapojením občanov a podnikateľov do pravidelného vývozu odpadu, k čomu prispelo aj stanovenie miestneho poplatku za zber, prepravu a zneškodňovanie odpadu.

Na úseku odpadového hospodárstva mesto zabezpečuje povinnosti uložené zákonom č. 223/2001 Z. z. o odpadoch v znení neskorších predpisov.

Celkové množstvo vyprodukovaného komunálneho odpadu za rok 2008 z územia mesta a mestských častí činilo 7 031,7 ton, čo predstavovalo 295,3 kg odpadu na 1 obyvateľa.

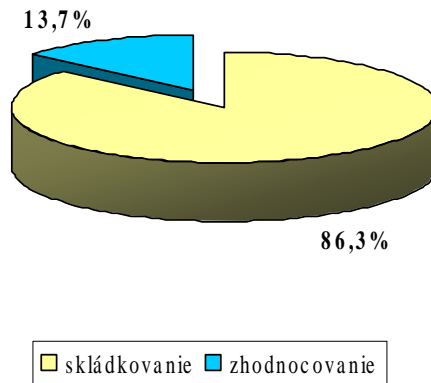

Obr. 6 Produkcia odpadu celkom v tonách v meste Rimavská Sobota za roky 2003-2008 (Vlastné spracovanie)

Produkcia komunálneho odpadu v meste Rimavská Sobota (Obr. 6) má od roku 2003 prevažne stúpajúcu tendenciu, za posledný rok sa zvýšila produkcia odpadu o viac ako 1000 ton, čo nie je priaznivé pre mesto Rimavská Sobota.

V podmienkach mesta Rimavská Sobota sa najviac komunálnych odpadov zneškodňuje na skládke Čurgov. V roku 2008 bolo zneškodňované skládkovaním 6 067,9 ton odpadu z celkového množstva vzniknutého odpadu 7 031,7 ton (Obr. 7).

Skládka sa nachádza približne 28 km od mesta Rimavská Sobota. Vyváža sa denne podľa harmonogramu, ktorý je určený spoločnosťou Brantner s.r.o.. Množstvo odpadu likvidovaného na skládke by bolo potrebné obmedziť a to napr. separáciou.

Obr. 7 Nakladanie s KO a DSO v meste Rimavská Sobota za rok 2008 (Vlastné spracovanie)

Mnohí občania, ale aj podnikateľské subjekty, nerešpektujú povinnosť zabezpečiť zneškodňovanie odpadu len v určených zariadeniach a určeným spôsobom. Sú vytvárané živelné skládky, a v niektorých lokalitách aj opakované.

Mesto Rimavská Sobota prevádzkuje zberný dvor. Od roku 2001 je v prevádzke zberné stredisko odpadov, kde môžu občania bezplatne odovzdať vyseparované zložky komunálneho odpadu, drobný stavebný odpad a nebezpečný odpad.

V zmysle § 39 zákona SNR č.223/2001 Z. z. o odpadoch v znení neskorších predpisov je mesto povinné zaviesť separovaný zber papiera, plastov, kovov, skla. V roku 2008 na 1 obyvateľa pripadalo 40,47 kg vyseparovaných zložiek, čo možno považovať za pozitívny trend a narastajúcu zodpovednosť obyvateľov za stav životného prostredia.

Územie mesta RS je dobre pokryté zbernými nádobami. Na zber separovaných zložiek sa používajú zberné nádoby:

- 1100 l nádoby farebne odlišené a označené na separovanú zložku papier, plast. Zberné nádoby boli podľa možnosti umiestňované priamo pri stanovištiach na klasický komunálny odpad na uľahčenie separácie.

- farebne rozlíšené PVC vrecia na zber separovaných zložiek z domácností. Od januára 2006 bol v častiach s individuálnou bytovou výstavbou zavedený vrecový systém separovaného zberu PET fliaš. Pre tieto časti boli do jednotlivých domácností distribuované bezplatne špeciálne vrecia a kalendár zberu na príslušný rok.

Separovaný zber je realizovaný na 82 stanovištiach (sklo, papier a PET fľaše). V súvislosti so separovaným zberom je ale potrebné konštatovať, že ďalšie rozširovanie zberných nádob, resp. vytváranie nových stanovišť zberu, vzhľadom na zložitú dopravnú situáciu, nedostatok miesta a parkovacích plôch, nie je reálne.

Separovaním sú ušetrené určité finančné prostriedky na úložnom, prepravnom a poplatkoch za uloženie odpadu. Tieto usparené finančné prostriedky však ani spolu s príjmom z Recyklačného fondu vo výške 3 651 € nevykryjú celkovú výšku nákladov potrebných na zabezpečovanie samotného systému separovaného zberu, ktoré predstavovali 44 612 €.

S platnosťou od 01.01.2006 pri pravidelnom zbere objemných odpadov sú zároveň rozmiestňované označené veľkoobjemové kontajnery na biologický odpad. V priebehu roka majú občania umožnené odovzdávať biologický odpad, stavebnú suť, domový odpad, a to všetko do hmotnosti 500 kg za domácnosť a za rok bezplatne v Zbernom stredisku v areáli firmy Brantner Gemer s.r.o. Z doterajších skúseností možno konštatovať, že občania nerešpektujú dostatočne označenie kontajnerov, mieša sa biologický odpad s objemným odpadom a je nutné odpad znovu roztriediť. Vznikajú tým zvýšené náklady.

Za účelom propagácie zhodnocovania biologicky rozložiteľných odpadov, oddelenie životného prostredia v spolupráci s riaditeľmi a environmentalistami školských a predškolských zariadení zorganizovalo súťaž o najlepšie kompostovisko. Po záverečnom vyhodnotení súťaže boli najlepší účastníci finančne odmenení. Biologický odpad z údržby verejnej zelene, parkov a cintorínov z územia mesta je ukladaný na plochu v lokalite pri čističke odpadových vôd. Toto riešenie je provizórne a nerieši celkový problém s biologickým odpadom. Napriek opakovaným žiadam o pridelenie grantov z environmentálneho fondu na dostavbu mestskej kompostárne, tieto pridelené neboli. Mesto zároveň hľadá aj možnosti získania finančných prostriedkov zo štrukturálnych fondov. V prípade, že by kompostáreň nebola postavená, bolo by

potrebné riešiť zhodnocovanie biologicky rozložiteľného odpadu dodávateľsky oprávnenou osobou, čo by znamenalo veľkú záťaž na rozpočet mesta.

4.4.3 Regionálna skládka komunálneho odpadu Čurgov

Po ukončení prevádzky skládok s osobitnými podmienkami sa odpady z mesta Lučenec aj Rimavskej Soboty skládkujú na regionálnej skládke Lučenec - Čurgov, ktorá vyhovuje legislatívnym podmienkam odpadového hospodárstva. Skládka sa nachádza v katastrálnom území Opatová pri Lučenci.

Skládku prevádzkuje firma Brantner Lučenec spol. s.r.o., v ktorej má podiel aj Mesto Lučenec (26 %). Výstavba skládky odpadov regionálneho charakteru v lokalite Lučenec - Čurgov vytvorila dobré predpoklady pre legálne zneškodnenie odpadov. Na skládku v Čurgove ukladajú komunálne odpady všetky obce okresu Lučenec, Rimavská Sobota, spádovej oblasti okresu Poltár. Výstavba skládky bola ukončená v roku 1994, je umiestnená v údolí nachádzajúcom sa za bývalou tehelňou Čurgov a od najbližšieho rodinného domu je vzdialená cca 720 m. Svahy skládky sú pokryté lesným porastom, ktorý má pôdoochranný význam. V priestore skládky nie sú ochranné pásma zdrojov inžinierskych sietí, ani kultúrne, prírodné a iné chránené oblasti. Podľa geologických prieskumov lokalita skládky odpadov pozostáva z 5 typov zemín, pričom prevažnú časť tvorí ílovitá pôda. Hlavným funkčným zariadením skládky odpadov je tesniaci systém, ktorý pozostáva z geomembrány a minerálneho tesnenia. Vybudovaním drenážneho systému je zabránené aj akumulácii zrážkových vôd. Odpad na skládke podlieha anaeróbnemu rozkladu za tvorby bioplynu, ktorý je odvádzaný do zberných nádrží. Tento plyn sa zatiaľ vypúšťa voľne do prostredia, pretože z dôvodu nízkej hrúbky deponovaného odpadu sa ho tvorí málo.

Táto skládka slúži na skládkovanie nie nebezpečného odpadu. Najväčšie problémy na skládke v posledných rokoch spôsobuje zvýšený podiel plastov v KO. Zvyšovanie odpadov na skládke má negatívne účinky i na naše budúce generácie, pretože doba rozkladu KO je ešte nedostatočne známa, určite však bude trvať desiatky rokov.

Celková projektová životnosť skládky odpadov je cca 500 tis. m³. Kapacita 1. etapy bola 265 000 m³ a mala trvácnosť 10 rokov. Uzatvorená časť územia skládky má charakter trvalého porastu bez ďalšieho využitia. Skládka odpadov sa bude monitorovať a kontrolovať minimálne po dobu 30 rokov do vydania rozhodnutia o uzatvorení skládky. Kapacita 2. etapy sa odhaduje na cca 350 000 m³. Predpokladané ukončenie prevádzkovania skládky, jej uzatvorenie a celková rekultivácia sa plánuje v roku 2015.

4.5 Financovanie odpadového hospodárstva

Základným princípom financovania odpadového hospodárstva v miestnych samosprávach je, že mestá podľa zákona č. 582/2004 Z. z. o miestnych daniach a miestnom poplatku za komunálne odpady a drobné stavebné odpady vykonávajú správu a vyberajú poplatok za KO a DSO, ktorý je hlavným zdrojom príjmov v oblasti OH a slúži na čiastočné krytie vzniknutých nákladov v tejto oblasti. Tento poplatok je obligatórny, teda mestá ho musia vyrubovať.

Podmienky určovania a vyberania poplatku za KO a DSO na kalendárny rok 2008 a ďalšie zdaňovacie obdobia určujú všeobecné nariadenia miest. V Lučenci **VZN 6/2008** a v Rimavskej Sobote **VZN 95/2008**. Obe mestá dodržiavajú platnú legislatívu SR (Zákon č 582/2004 Z. z. o miestnych daniach a miestnom poplatku za KO a DSO).

Poplatok za komunálne odpady a drobné stavebné odpady sa platí za komunálne odpady a drobné stavebné odpady, ktoré vznikajú na území mesta.

Poplatok platí poplatník, ktorým je:

- fyzická osoba, ktorá má v meste trvalý pobyt alebo prechodný pobyt, alebo ktorá je na území mesta oprávnená užívať alebo užíva byt, nebytový priestor, pozemnú stavbu, alebo jej časť, alebo objekt, ktorý nie je stavbou, alebo záhradu, vinicu, ovocný sad, trvalý trávnatý porast, na iný účel ako na podnikanie, pozemok v zastavanom území mesta (ďalej „nehnutelnosť“),
- právnická osoba, ktorá je oprávnená užívať alebo užíva nehnuteľnosť nachádzajúcu sa na území mesta na iný účel ako na podnikanie,
- podnikateľ, ktorý je oprávnený užívať alebo užíva nehnuteľnosť nachádzajúcu sa na území mesta na účel podnikania.

Určenie poplatku

Pre fyzické osoby :

- sa poplatok určí ako súčin sadzby poplatku a počtu kalendárnych dní v príslušnom kalendárnom roku, počas ktorých má alebo bude mať poplatník v meste trvalý pobyt alebo prechodný pobyt alebo počas ktorých nehnuteľnosť užíva alebo je oprávnený užívať.

Pre právnické osoby a podnikateľov:

- pre poplatníkov, ktorí sa neprihlásili do množstvomého zberu, sa poplatok určí ako súčin sadzby poplatku, počtu kalendárnych dní v určenom období a ukazovateľa dennej produkcie komunálnych odpadov.

Pre právnické osoby a podnikateľov uplatňujúcich množstvomý zber:

- ako súčin frekvencie odvozov, sadzby a objemu zbernej nádoby, ktorú poplatník užíva v súlade so zavedeným systémom zberu komunálnych odpadov a drobných stavebných odpadov. (Množstvomý zber je zber komunálnych odpadov, pri ktorom ich pôvodca platí poplatok určený mestom vo výške, ktorá je priamo úmerná množstvu týchto odpadov vyprodukovaných pôvodcom za daný čas).

Poplatková politika skúmaných miest má určité odlišnosti:

Vyrubenie a splatnosť poplatku v Meste Lučenec

Ak poplatok vyrubený fyzickej osobe nepresahuje 33 €, PO a podnikateľom 165 € a pre množstvomý zber 165 €, je splatný jednorazovo do 15 dní odo dňa nadobudnutia právoplatnosti platobného výmeru. Ak je poplatok vyšší pri FO, pri PO, podnikateľoch, aj pri množstvomom zbere, je splatný v dvoch rovnakých splátkach a to najneskôr do 15 dní odo dňa nadobudnutia právoplatnosti platobného výmeru a do 30.09. kalendárneho roka, na ktorý sa poplatok vyrubuje.

Mesto Rimavská Sobota

Ak poplatok vyrubený fyzickej osobe nepresahuje 20 €, PO a podnikateľom nepresahuje 166 €, je splatný naraz do 30.4 bežného roka. Ak je poplatok vyšší pri FO, je splatný v troch splátkach a to do 30.4., 30.6., 30.9. spoplatňovacieho obdobia, pri PO, podnikateľoch v dvoch splátkach a to do 31.3. a 30.9. spoplatňovacieho obdobia.

Sadzba poplatku v Meste Lučenec

Sadzba poplatku pre FO, PO, podnikateľov za kalendárny deň je vo výške 0,0600 EUR. Mesto stanovuje koeficient vo výške 1. Sadzba pre množstvomý zber je 0,0210 €/liter.

Mesto Rimavská Sobota

Sadzba poplatku pre FO za osobu a kalendárny deň vo výške 0,0555 €. Pre PO, podnikateľov 0,0689 € za osobu a kalendárny deň. Sadzba pre množstvomý zber: Objem zbernej nádoby v litroch x Frekvencia vývozu x Sadzba poplatku za liter KO a DSO x Poplatok v €/rok.

Zníženie poplatku v Meste Lučenec

Mesto poplatok zníži podľa najnižšej sadzby alebo odpustí za obdobie, za ktoré poplatník preukáže Mestu na základe určených podkladov. Mesto zníži ročný poplatok:

- vo výške 50% za osoby, za ktoré poplatník preukáže dokladom prechodný pobyt mimo územia mesta,
- vo výške 50%, ak sa poplatník preukáže dokladom príslušného úradu o hmotnej núdzi rodiny, alebo ak sa poplatník preukáže držbou platného preukazu ťažko zdravotne postihnutého občana,
- vo výške 30% za každého piateho až desiateho člena domácnosti s trvalým resp. prechodným pobytom totožným s poplatníkom, vo výške 50% za každého jedenásteho a ďalšieho člena domácnosti s trvalým resp. prechodným pobytom totožným s poplatníkom,
- vo výške 50% v určených okrajových častiach Mesta Lučenec,
- vo výške 50% za osoby, ktoré študujú na dennom štúdiu vo vzdialenosti viac ako 50 km od mesta Lučenec,
- vo výške 50% pre podnikateľov zapojených do množstvového zberu pri type zbernej nádoby 1100 l – BOBOR.

Zníženie poplatku v Meste Rimavská Sobota

- vo výške 30% z ročného poplatku, ak poplatník k 31.12. príslušného roka dovŕši vek 70 rokov,
- vo výške 30% z ročného poplatku, ak poplatník je osoba s ťažkým zdravotným postihnutím, čiastočne alebo úplne bezvládnym,
- vo výške 50% z ročného poplatku, ak poplatník študuje mimo mesta a je ubytovaný v zariadení poskytujúcom ubytovanie,
- vo výške 30% z ročného poplatku, ak sa poplatník v pracovných dňoch nezdržiava na území mesta,
- vo výške 20% z ročného poplatku poplatníkom pri vývoze jedenkrát za dva týždne vo vybraných mestských častiach,
- vo výške 30% z ročného poplatku poplatníkom pri vývoze veľkoobjemového kontajnera na Dúžavskej ceste.

Odpustenie poplatku

Správca poplatku odpustí poplatok za obdobie v bežnom spoplatňovacom období, v ktorom poplatník preukáže, že sa v určenom období dlhodobo zdržiava alebo zdržiaval v zahraničí.

V rámci celkovej poplatkovej politiky možno konštatovať, že v oboch skúmaných okresných mestách sú určité odlišnosti, ktoré sa týkajú predovšetkým vyrubenia a splatnosti poplatku, zníženia a odpustenia poplatku a sadzby poplatku, ktorá je rozdielna pri FO, PO a aj podnikateľoch.

4.5.1 Bilancia príjmov a výdavkov rozpočtu na zabezpečenie zberu, odvozu, zhodnotenia, zneškodnenia odpadu

Príjmová časť bežného rozpočtu Mesta Lučenec

Poplatok za zber, odvoz a zneškodňovanie KO bol v skutočnosti dosiahnutý vo výške **768 804 EUR**, čo bolo 100% plnenie upraveného rozpočtu. Nárast príjmov bol ovplyvnený zvýšenými príjmami za uloženie odpadu.

Príjmová časť bežného rozpočtu Mesta Rimavská Sobota

Poplatok za zber, odvoz a zneškodňovanie KO dosiahol hodnotu **603 698 EUR**, čo bolo 95,7 % plnenie upraveného rozpočtu. Tento poplatok sa vyberá od roku 2002, je to poplatok, ktorý má mesto v zmysle zákona povinnosť vyberať.

Výdavková časť bežného rozpočtu Mesta Lučenec

V roku 2008 boli na nakladanie s odpadmi vynaložené výdavky v celkovej výške **1 047 467 EUR**, čo bolo 100 % plnenie upraveného rozpočtu. Prostriedky boli použité na čistenie verejných priestranstiev, odvoz a zneškodňovanie odpadu vzniknutého pri týchto činnostiach, odvoz všetkých komunálnych odpadov vzniknutých na území mesta a ich zhodnocovanie alebo zneškodňovanie vrátane separovaného zberu, nákup zberných nádob, opravu zberných nádob vo vlastníctve Mesta.

Výdavky na likvidáciu komunálneho odpadu vo výške 1 047 tis. EUR boli kryté príjmami od daňovníkov vo výške 768 804 EUR – rozdiel 278 663 hradilo mesto z vlastných príjmov.

Výdavková časť bežného rozpočtu mesta Rimavská Sobota

V roku 2008 sa na nakladanie s odpadmi vytvorili výdavky v celkovej výške **822 379 EUR**, čo bolo 112,1 % plnenie upraveného rozpočtu. Skutočné náklady sa vytvorili v spojitosti s produkciou zmesového komunálneho odpadu, ktorý oproti roku 2007 stúpil o viac ako 1000 ton. Stúplo aj množstvo odovzdaných nebezpečných odpadov a zvýšili sa aj náklady spojené so separovaným zberom.

Výdavky na likvidáciu komunálneho odpadu vo výške 814 147 EUR boli kryté príjmami od daňovníkov 603 698 EUR – rozdiel 218 681 (t.j. 25 % nákladov) hradilo mesto z vlastných príjmov.

Tab. 5 Celkové bežné príjmy a výdavky rozpočtu za zber, odvoz a zneškodňovanie odpadu za rok 2008 (Vlastné spracovanie)

	Celkové bežné príjmy v oblasti OH (€)	Celkové bežné výdavky v oblasti OH (€)	Prebytok/ schodok (€)
Lučenec	768 804	1 047 467	- 278 663
Rimavská Sobota	603 698	822 379	- 218 681
Rozdiel	+165 106	+255 088	+59 982

Z údajov použitých v tabuľke 5 vyplýva, že mesto Lučenec má vyššie celkové bežné výdavky na nakladanie s odpadom ako mesto Rimavská Sobota. Celkové bežné výdavky na nakladanie s odpadom zahŕňali: zber a odvoz odpadu, uloženie a zneškodnenie odpadu, nákup materiálu, štandardnú údržbu. Výsledok hospodárenia v oboch mestách vykazuje schodok, aj keď v meste Lučenec je vyšší ako v Rimavskej Sobote, preto snahou oboch miest v nasledujúcich rokoch by malo byť znižovanie výdavkov na nakladanie s odpadmi a to znižovaním produkcie odpadu, obmedzovaním zneškodňovania odpadov skládkovaním a zvyšovaním separácie odpadu, čím by mestá dostávali aj vyšší príspevok od Recyklačného fondu.

Kapitálové výdavky

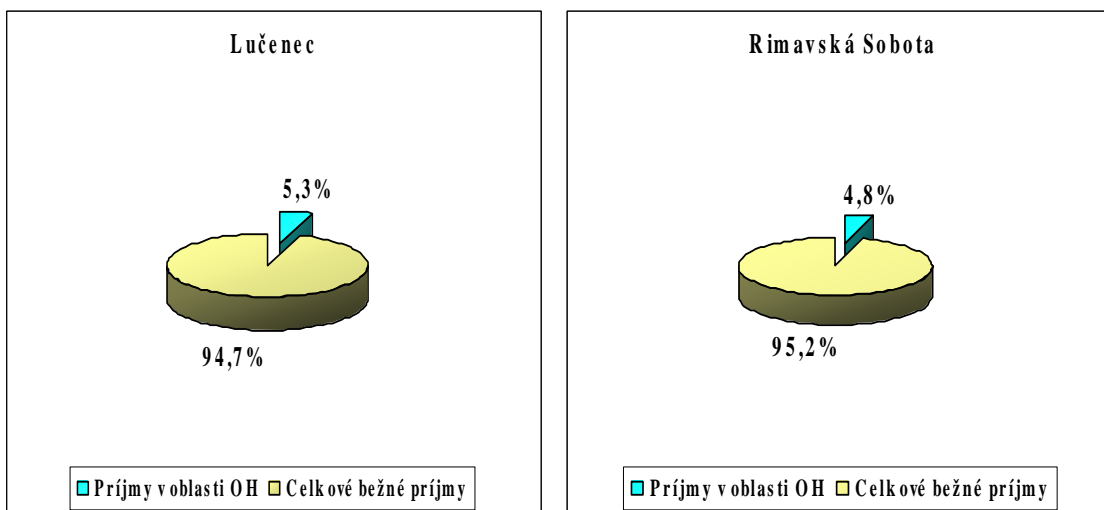
Mesto Lučenec vykazovalo za rok 2008 kapitálové výdavky v oblasti odpadového hospodárstva v celkovej výške 499 768 EUR, čím bol rozpočet vyčerpaný na 99,9 %. Tieto výdavky boli použité na prípravnú a projektovú dokumentáciu, jednalo sa o výdavky za úhradu projektovej dokumentácie pre vybudovanie kompostárne. Ďalšie kapitálové výdavky boli použité na nákup fermentora a súvisiacich zariadení-biomiešacieho voza a tubusu. Na nákup týchto zariadení bola poskytnutá dotácia z Environmentálneho fondu vo výške 448 118 EUR a spolufinancovanie z vlastných zdrojov Mesta bolo vo výške 22 406 EUR.

Mesto Rimavská Sobota nevykazovalo žiadne kapitálové výdavky v oblasti nakladania s odpadom v roku 2008, hoci podalo žiadosti na dva projekty : rekultivácia

skládky Uzovská Panica a vybudovanie kompostárne, ktorá v meste chýba, napriek tomu mesto nezískalo podporu na spolufinancovanie týchto projektov.

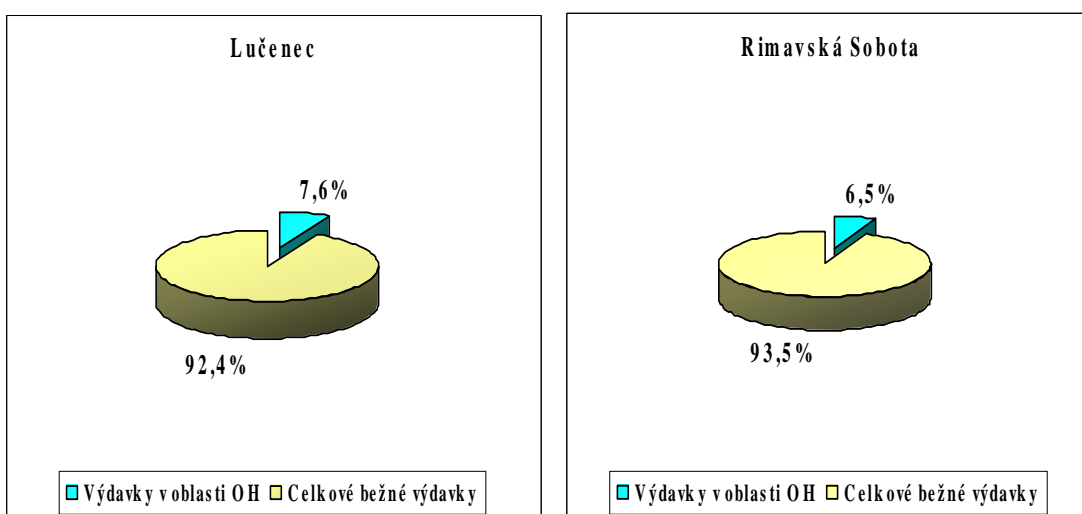
4.5.2 Komparácia príjmov a výdavkov za zber, odvoz a zneškodňovanie odpadu

Obr. 8, 9 zobrazuje celkové príjmy za zber, odvoz a zneškodňovanie TKO a DSO na celkových príjmoch bežného rozpočtu za rok 2008 v meste Lučenec a Rimavská Sobota.

Obr. 8, 9 Pomer CP v oblasti OH na CP bežného rozpočtu v % (Vlastné spracovanie)

Aj pri rozdielnom počte obyvateľov, fyzických, právnických osôb a podnikateľov na území sledovaných miest, sa príjmy z poplatku za zber, odvoz a zneškodňovanie TKO s DSO na celkovej výške príjmov bežného rozpočtu pohybujú približne v rovnakej výške.

Obr. 10, 11 Pomer CV v oblasti OH na CV bežného rozpočtu v % (Vlastné spracovanie)

Obr. 10, 11 znázorňuje výdavky za zber, odvoz, zneškodňovanie a zhodnocovanie odpadu na celkových výdavkoch bežného rozpočtu za rok 2008 v meste Lučenec a Rimavská Sobota.

Tieto výdavky sú v meste Lučenec vyššie ako v meste Rimavská Sobota. Variabilita vo výške výdavkov vzniká najmä vplyvom vyššieho počtu obyvateľov v meste Lučenec, od sídelnej štruktúry miest, od množstva vyseparovaného odpadu, z rozdielnej ceny za tonu uloženého KO, ktorá v meste Lučenec za rok 2008 bola 26,56 € (bez prirážky) za tonu uloženého odpadu a v meste Rimavská Sobota 29,69 € (bez prirážky) za tonu uloženého odpadu a aj zo vzdialenosti miest od skládky, ktorá je väčšia od mesta Rimavská Sobota cca 26 km, keďže skládka sa nachádza za mestom Lučenec.

4.6 Indikátory na hodnotenie výkonnosti miestnej verejnej služby zber a odvoz TKO

Vzhľadom k tomu, že pri súčasnom stave využívania účtovných a rozpočtových nástrojov a metód, miestne samosprávy v Slovenskej republike nerealizujú komplexnú analýzu nákladov, nezohľadňujú všetky výnosy spoločenského charakteru a ani priame a nepriame náklady vynakladané samosprávou na jednotlivú službu, pri tvorbe indikátorov je možné zatiaľ vychádzať len z kategórie príjmov a výdavkov ich rozpočtov. Mestá teda reálne nesledujú celkové náklady na jednotlivé služby, nevedú si nákladové účtovníctvo, preto nie je možné vychádzať pri tvorbe indikátorov z celkových nákladov na jednotlivú službu. Pri tvorbe súboru indikátorov sme vychádzali z celkových bežných výdavkov rozpočtu mesta a z výdavkov rozpočtu mesta viazaných na jednotlivé služby. Celkové bežné výdavky z rozpočtu mesta a výdavky z rozpočtu mesta na jednotlivé služby identifikujeme prostredníctvom funkčnej a ekonomickej klasifikácie platnej rozpočtovej skladby. Pri komparácii vybraných miestnych samospráv nevyužívame hodnotenie prostredníctvom celého benchmarkingového cyklu pozostávajúceho zo siedmich krokov, ale len určitú časť tejto metódy, nakoľko niektoré kroky vyžadujú zainteresovanosť kompetentných osôb, podrobnejšie informácie a skúsenosti z realizácie navrhovaných postupov a stratégií.

Na hodnotenie a porovnávanie výkonu analyzovanej verejnej služby na miestnej úrovni (zber a odvoz TKO a DSO) sme definovali nasledujúce benchmarkingové

indikátory, ktoré sú vyčlenené v tabuľke 6. Ide o službu, ktorá je technologicky, technicky, odborne, kapitálovo aj logisticky náročná.

Tab. 6 Benchmarkingové indikátory v oblasti OH v meste LC, RS za rok 2008 (Vlastné spracovanie)

	Výdavky na zber a odvoz TKO a DSO	Množstvo TKO a DSO za rok	VRTKO	VRTKO _{ob}	VRTKO _t
Merné jednotky	€	tona	%	€/obyv-1	€/t ⁻¹
LC	634 243	8 341,5	4,96	22,86	76,03
RS	547 633	7 031,7	4,64	23,0	77,9
Rozdiel	+86 610	+1 309,8	+0,32	-0,14	-1,87

VRTKO- výdavky rozpočtu na zber a odvoz TKO a DSO k celkovým bežným výdavkom rozpočtu.

VRTKO_{ob}- výdavky na zber a odvoz TKO a DSO na 1 obyvateľa.

VRTKO_t- výdavky na 1 tonu TKO a DSO.

Z tabuľky 6 vyplýva, že mesto Lučenec vynakladá väčší objem finančných prostriedkov na zber a odvoz TKO a DSO ako mesto Rimavská Sobota. Výdavky rozpočtu na zber a odvoz TKO a DSO k celkovým bežným výdavkom rozpočtu v meste Lučenec boli vyššie o 0,32 % ako v meste Rimavská Sobota, čo možno považovať za nie veľký rozdiel.

Výdavky na zber a odvoz TKO a DSO na 1 obyvateľa boli v skúmaných mestách približne v rovnakej výške. V meste Lučenec dosahovali hodnotu 22,86 € na obyvateľa a v meste Rimavská Sobota boli o niečo vyššie v hodnote 23 € na obyvateľa.

Výdavky na 1 tonu TKO a DSO boli vyššie v meste Rimavská Sobota. V meste Lučenec na 1 tonu vyvezeného odpadu boli potrebné výdavky vo výške 76,03 € a v meste Rimavská Sobota vo výške 77,09 €, čo môže vychádzať z rozdielnej ceny za zber a odvoz TKO a DSO. Cena za vývoz 1 ks 110- litrovej nádoby v meste Lučenec dosahovala hodnotu 0,64 € bez DPH v roku 2008. Cena za vývoz takejto nádoby v meste Rimavská Sobota sa pohybovala vo väčšej výške cca 1,16 €. Výška výdavkov závisí aj od výberu formy zabezpečovania danej služby. Zber a vývoz odpadu v Rimavskej Sobote je zabezpečované externou formou (Brantner Gemer s.r.o.), na rozdiel od mesta Lučenec, kde túto službu zabezpečuje 100%-ná a.s. Mesta Lučenec, ktorá sa snaží udržiavať nižšie ceny. Ďalšou príčinou rozdielnych hodnôt môže byť aj

skutočnosť, že kataster mesta Rimavská Sobota je veľmi rozsiahly s roztrúsenými mestskými časťami.

4.7 Dodržiavanie daňovej disciplíny v miestnom poplatku

Poplatkové politiky prijímané na miestnej úrovni využívajú rôzne mechanizmy. Niekde sú stanovené pevnou výškou na obyvateľa a rok, niekde s pribúdajúcim počtom osôb v domácnosti klesajú, inokedy sú diferencované podľa miery úspešnosti separovania KO obyvateľmi. Objektívne nastavenie výšky poplatkov je zložitý komunálny, ekonomický, ale predovšetkým politický problém. Výška poplatkov najmä v mestských sídlach nepokrýva skutočné náklady spojené s nakladaním s komunálnym odpadom.

Obidve mestá sa zaoberajú riešením daňovej disciplíny. Odrazom tejto disciplíny je rozsah daňových únikov a schopnosť miest eliminovať ich na ekonomicky a sociálne prijateľnú úroveň.

Lučenec

Poplatok za KO a DSO je poplatok, ktorý má mesto v zmysle zákona povinnosť vyberať. Predpis **za fyzické osoby** za obdobie od 1.1.2008 do 31.12.2008 bol 457 844 EUR pre 11 798 poplatníkov, v skutočnosti predstavoval sumu **416 351 EUR**.

Mesto poskytlo daňovú úľavu cca 4 340 poplatníkom nasledovne:

1. ZŤP pre 2 203 poplatníkov,
2. študent pre 261 poplatníkov,
3. okrajové časti pre 108 poplatníkov,
4. hmotná núdza pre 440 poplatníkov, prechodný pobyt pre 119 poplatníkov,
5. osoba 5. a viac pre 152 poplatníkov,
6. osoba 11. a viac pre 2 poplatníkov,
7. 100%-ná úľava pre 1055 poplatníkov.

Celkové nedoplatky k 31.12.2008 boli v sume cca 244 219 EUR, z toho nedoplatok za rok 2008 bol 90 018 EUR a zvyšok boli nedoplatky minulých rokov.

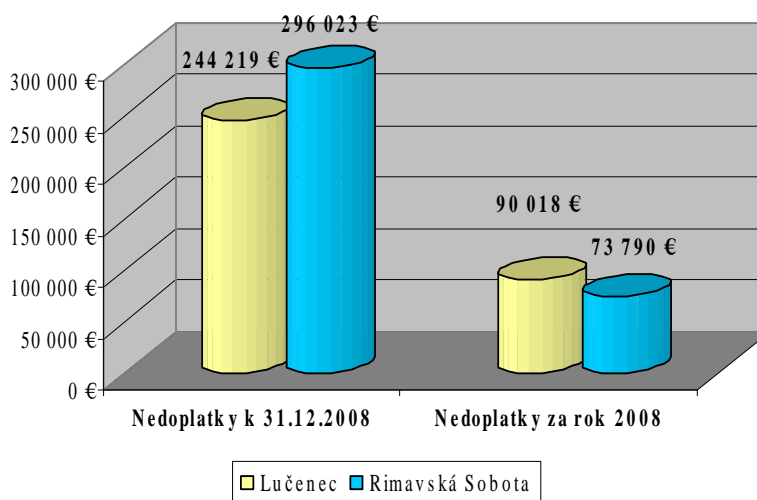
Rimavská Sobota

Predpis **za fyzické osoby** za obdobie od 1.1.2008 do 31.12.2008 bol 383 569 EUR pre 9 696 poplatníkov, v skutočnosti predstavoval sumu **360 725 EUR**.

Úľavy boli poskytnuté cca 3 344 poplatníkom v zmysle VZN :

1. občanom nad 70 rokov 426 poplatníkom,
2. v prípade štúdia 549 poplatníkom a práce mimo RS 969 poplatníkom,
3. občanom s preukazom ZŤP 643 poplatníkom,
4. a iné.

Celkové nedoplatky k 31.12.2008 boli v sume cca 296 023 EUR, z toho nedoplatok za rok 2008 bol 73 790 EUR a zvyšok boli nedoplatky minulých rokov.

Obr. 12 Stav pohľadávok Mesta LC, RS (Vlastné spracovanie)

Stav pohľadávok Mesta Lučenec a Rimavská Sobota znázorňuje Obr. 12, kde možno konštatovať, že nedoplatky za rok 2008 boli vyššie v meste LC a celkové nedoplatky za minulé roky boli v meste Rimavská Sobota vyššie ako v meste Lučenec, čo môže vychádzať z efektívnejšieho vymáhania nedoplatkov od dlžníkov.

Obidve mestá zabezpečujú vymáhanie nedoplatkov prostredníctvom právneho oddelenia, využívajú rôzne formy: od výziev cez exekúcie na účet, dôchodok, mzdu. V prípade nezamestnaných nepotvrdzujú potvrdenia na sociálne dávky pre úrad práce, kým nezaplatia dlh resp. robia splátkové kalendáre. Napriek tomu je výška nedoplatkov v meste Rimavská Sobota za predchádzajúce roky vyššia.

4.8 Zhrnutie najdôležitejších informácií v analyzovaných okresných mestách

Celková analýza oboch okresných miest v Tab. 7 poukázala na rozdiely v jednotlivých charakteristikách a indikátoroch. Obidve samosprávy majú podstatné rezervy v organizovaní a financovaní odpadového hospodárstva, preto by malo byť snahou oboch miest odstraňovanie týchto nedostatkov a rozvoj v oblasti odpadového hospodárstva na úrovni vyspelých krajín EÚ.

Tab.7 Zhrnutie relevantných informácií v analyzovaných mestách (Vlastné spracovanie)

Rok 2008	Lučenec	Rimavská Sobota
Demografia	<ul style="list-style-type: none"> - pokles počtu obyv. - vyšší počet obyv. o 3 901 	<ul style="list-style-type: none"> - pokles počtu obyv.
Indikátory finančnej a rozpočtovej kapacity	Hodnoty indikátorov: <ul style="list-style-type: none"> - FSe: vyššie o 7,1% - FSi: vyššie o 56 €.obyv.-1 - MSa: vyššie o 0,17 - Esi: vyššie o 17 €.obyv.-1 	Hodnoty indikátorov: <ul style="list-style-type: none"> - DSi: vyššie o 18 €.obyv.-1
Benchmarkingové indikátory mestského majetku	Hodnoty indikátorov: <ul style="list-style-type: none"> - MSu: vyššie o 449 €.obyv.-1 - RSo: vyššie o 0,041 - RS1: vyššie o 0,03 	
Hospodárenie miest za rok 2008	<ul style="list-style-type: none"> - VH prebytok: 203 877 € - BR prebytok: 747 925 € - KR schodok: - 651 696 € - FO prebytok: - 63 305 € 	<ul style="list-style-type: none"> - VH prebytok: 1 258 581 € - BR prebytok: 2 234 tis. € - KR prebytok: 1 994 tis. € - FO prebytok: 1 896 tis. €
Analýza odpadového hospodárstva	<ul style="list-style-type: none"> - spôsob zabezpečenia zberu a odvozu KO a DSO: 100%-ná a.s. Mesta - spôsob zneškodňovania odpadu: Skládka Čurgov - množstvo vyprodukovaného KO za rok 2008: 8 341,49 t - nárast množstva KO oproti r. 2007: 290,6 t 	<ul style="list-style-type: none"> - spôsob zabezpečenia zberu a odvozu KO a DSO: Brantner Gemer s.r.o. - spôsob zneškodňovania odpadu: Skládka Čurgov - množstvo vyprodukovaného KO za rok 2008: 7 031,7 t - nárast množstva KO oproti r. 2007: 1 475 t

	<ul style="list-style-type: none"> - množstvo vyseparovaného odpadu na osobu: 7,94 kg - mesto neprevádzkuje zberný dvor - kompostovisko vo výstavbe 	<ul style="list-style-type: none"> - množstvo vyseparovaného odpadu na osobu: 40,47 kg - mesto prevádzkuje zberný dvor - mesto neprevádzkuje kompostovisko
Poplatková politika	<ul style="list-style-type: none"> - jednotná sadzba poplatku: 0,0600 € - sadzba pre množstvový zber: 0,0210 €/liter 	<ul style="list-style-type: none"> - rozdielna sadzba poplatku od 0,0555 do 0,0689 € - sadzba pre množstvový zber: Objem zbernej nádoby v l x Frekvencia vývozu x Sadzba poplatku za l KO a DSO x Poplatok v € /rok
Hospodárenie miest v oblasti OH za rok 2008	<ul style="list-style-type: none"> - VH: schodok - 278 663 € - Celkové BP v oblasti OH: 768 804 € - Celkové BV v oblasti OH: 1 047 467 - KV: 499 768 € - podiel príjmov v oblasti OH na CBP 5,3% - podiel výdavkov v oblasti OH na CBV 7,6% 	<ul style="list-style-type: none"> - VH: schodok - 218 681 € - Celkové BP v oblasti OH: 603 698 € - Celkové BV v oblasti OH: 822 379 - KV: 0 € - podiel príjmov v oblasti OH na CBP 4,8% - podiel výdavkov v oblasti OH na CBV 6,5%
Benchmarkingové indikátory v oblasti OH	<p>Hodnoty indikátorov:</p> <ul style="list-style-type: none"> - VRTKO: vyššie o 0,32 % 	<p>Hodnoty indikátorov:</p> <ul style="list-style-type: none"> - VRTKOb: vyššie o 0,14 €/obyv-1 - VRTKO_r: vyššie o 1,87 €t⁻¹
Daňová disciplína	<ul style="list-style-type: none"> - nedoplatky za rok 2008: vyššie o 16 228 € 	<ul style="list-style-type: none"> - celkové nedoplatky k 31.12.2008: vyššie o 51 804 €

5 Návrh na využitie výsledkov (poznatkov)

Na základe realizovanej analýzy danej problematiky poskytujeme nasledujúce návrhy na zlepšenie súčasného stavu v oblasti financovania a nakladania s KO a DSO.

Naša spotrebne zameraná spoločnosť vyhadzuje stále viac vecí, ktoré používa stále kratšie. Následkom je neustály rast mnohých druhov odpadov, hlavne komunálnych, čoho dôkazom je rast produkcie KO v oboch mestách oproti predchádzajúcim rokom. Skúmané mestá by preto mali svojich občanov motivovať k tomu, aby vytvárali čo najmenej odpadu, čím by sa znížili aj náklady v oblasti OH. K tomu možno dospieť spravodlivým systémom poplatkov za odpad podľa vzoru „pláť za to, čo vyhadzuješ“- občania by tak boli motivovaní k znižovaniu množstva odpadu, lebo ich poplatok za odpad by bol úmerný reálnej produkcii odpadu. Zvyšovanie poplatku za TKO a DSO má demotivačný efekt smerujúci k nespokojnosti obyvateľov, k neochote znižovať množstvo vyprodukovaného odpadu, k nárastu nedoplatkov na miestnom poplatku v oboch analyzovaných mestských samosprávach.

Ďalší návrh, ktorý by prispel k zlepšeniu súčasného stavu, je zvýšiť záujem obyvateľstva o triedenie odpadu na maximálne možné množstvo. Aj napriek jasným environmentálnym, ekonomickým a sociálnym prínosom sú v mestách kvalitné a účinné systémy triedeného zberu len málo rozšírené. A tak aj naďalej zostáva najrozšírenejšou metódou nakladania s KO jeho skládkovanie. V oboch mestách sa zneškodňuje viac ako 85% odpadu na skládke Čurgov. Takéto množstvo odpadu zneškodňovaného na skládke nie je z hľadiska dopadov na životné prostredie vyhovujúce, preto by mali mestá svoje aktivity zamerať na zmenu zaužívaných spôsobov nakladania s KO v prospech jeho zhodnocovania.

Jedným zo spôsobov je zabezpečiť priestor, kde môžu obyvatelia obce odovzdať vytriedené zložky KO. Takýmto priestorom je zberný dvor, ktorý sa v meste Lučenec neprevádzkuje, preto je potrebné vynaložiť prostriedky na jeho zriadenie. Ďalším krokom k zhodnocovaniu odpadu je zabezpečiť, aby sa bioodpad nedostal do zmesového odpadu, pretože tento bioodpad nesmie byť zneškodňovaný na skládke. To možno dosiahnuť aktívnou podporou domáceho a komunitného kompostovania. Kompostáreň v oboch mestách sa zatiaľ nenachádza, v meste Lučenec je vo výstavbe a mesto Rimavská Sobota hľadá možnosti získania finančných prostriedkov z fondov na jej dostavbu.

Vzhľadom k súčasnej situácii, kedy sa musí zintenzívniť separovaný zber, a to zvýšením počtu zberných nádob a zvýšením počtu vytriedených zložiek, sa umiestnenie zberných nádob stáva problémom. Kontajnery sú umiestnené v nevzhľadných plechových prístreškoch, na prekrytých kontajnerových stanovištiach a v mnohých prípadoch sú len voľne uložené na verejných plochách. Návrhom na riešenie problému je postupné dobudovanie kontajnerových stanovišť tak, aby všetky zberné nádoby boli umiestnené na spevnených plochách a prekryté a aby boli vytvorené tzv. zberné hniezda – spolu umiestnené kontajnery na zmesový komunálny odpad a aj na separované zložky.

Dôležitým opatrením v oblasti zhodnocovania odpadov je aj osвета, preto by sa mali mestá intenzívne venovať propagácii triedenia odpadov, informovaniu obyvateľov o systéme nakladania s KO v meste, výchove detí a mládeže k správne mu nakladaniu s odpadmi.

Ďalšou možnou alternatívou riešenia celej problematiky OH je zavedenie koncepcie „Smerovanie k nulovému odpadu“, ktorá nezahŕňa len prácu na zvyšovaní recyklácie, ale je komplexným systémom zaoberajúcim sa elimináciou množstva a škodlivosti odpadov, počnúc dizajnom výrobkov a obalov, ich používaním až po materiálové zhodnocovanie. Koncepcia „Smerovanie k nulovému odpadu“ minimalizuje vznik a škodlivosť odpadov už pri zdroji, maximalizuje recykláciu, zabezpečuje, že výrobky sa môžu opätovne používať, opravovať alebo recyklovať - dávať bezpečne späť na trh alebo do prírody.

Pod pojmom "nula odpadov" sa nemyslí zníženie tvorby odpadov na nulu - to v spoločnosti zameranej na spotrebu nie je možné. Myslí sa tým eliminácia dnešného spôsobu zneškodňovania odpadov (na skládkach a v spaľovniach) na nulu, alebo maximálne priblíženie sa k tomuto cieľu. Koncepcia Smerovania k nulovému odpadu sa zatiaľ rozšírila predovšetkým v zahraničí, ale uplatňovanie tejto vízie je reálne aj v slovenských podmienkach, príkladom je obec Palárikovo. Táto obec dosiahla v krátkom čase vynikajúce výsledky, ktoré sú zaujímavé nielen dosiahnutou účinnosťou separovaného zberu, ale aj ekonomickou efektívnosťou celého odpadového hospodárstva. Nepochybne ide o jeden z najlepších slovenských systémov riešenia odpadového hospodárstva, ak nie o úplne najlepší, ktorý len potvrdzuje, že „kde je vôľa, tam je aj cesta“.

6 Záver

Cieľom diplomovej práce bolo zhodnotenie financovania odpadového hospodárstva v dvoch vybraných okresných mestách BBSK. Objektom skúmania je oblasť odpadového hospodárstva okresných miest Lučenec a Rimavská Sobota. Základňou pre porovnávanie je mesto Lučenec.

Analýzou a komparáciou rozpočtového hospodárenia okresných miest prostredníctvom indikátorov na hodnotenie celkovej finančnej, rozpočtovej a majetkovej kondície sme zistili, že mesto Lučenec vykazuje lepšie hodnoty v porovnávaných ukazovateľoch, hoci analyzované mestá hospodárili v priebehu roka 2008 efektívne, keďže dosahovali prebytkové rozpočty.

V oblasti odpadového hospodárstva však skúmané mestá hospodárili so schodkom. Výška výdavkov v oblasti OH závisí hlavne od množstva vyprodukovaného KO a DSO, za ktorý sú zodpovedné mestá podľa platnej legislatívy SR. Obidve mestá produkujú oproti predchádzajúcim rokom stále vyššie množstvo KO, dokonca v meste Rimavská Sobota stúplo množstvo o viac ako 1000 ton oproti minulému roku. Čo sa týka nakladania s odpadmi, v podmienkach oboch miest je stále veľmi rozšírený spôsob zneškodňovania odpadov skládkovanie (viac ako 85%). Množstvo odpadu likvidovaného na skládke je nutné obmedziť a to separáciou a následným zhodnocovaním druhotných surovín. Aj keď spomínané mestá podľa zákona o odpadoch v znení neskorších predpisov triedia odpad, v meste Lučenec je množstvo vyseparovaného odpadu nízke a v meste Rimavská Sobota sa množstvo vyseparovaných zložiek zvýšilo len za posledný rok, čo malo vplyv aj na výšku príspevku od Recyklačného fondu. Za pozitívum môžeme považovať, že mesto Lučenec má vo výstavbe kompostáreň a že v Rimavskej Sobote sa prevádzkuje zberný dvor.

Uvedené skutočnosti potvrdzuje aj komparácia benchmarkingových indikátorov na hodnotenie výkonnosti miestnej verejnej služby zber a odvoz TKO a DSO. Túto službu zabezpečuje 100%-ná a.s. mesta LC, v meste RS je zabezpečovaná externou formou, čiže aj ceny, za ktoré poskytuje Mestu služby v oblasti OH, sú vyššie.

Poplatkové politiky prijímané na miestnej úrovni využívajú rôzne mechanizmy. Niekde sú stanovené pevnou výškou na obyvateľa a rok, niekde s pribúdajúcim počtom osôb v domácnosti klesajú, inokedy sú diferencované podľa miery úspešnosti separovania KO obyvateľmi. Objektívne nastavenie výšky poplatkov je zložitý komunálny, ekonomický, ale predovšetkým politický problém. V rámci celkovej

poplatkovej politiky možno konštatovať, že v oboch skúmaných okresných mestách sú určité odlišnosti, ktoré sa týkajú predovšetkým vyrubenia a splatnosti poplatku, zníženia a odpustenia poplatku a sadzby poplatku, ktorá je v meste LC jednotne stanovená a v meste RS je v podobe paušálneho poplatku rozčleneného na viac sadzieb pri FO, PO a podnikateľoch.

Obidve mestá sa zaoberajú aj riešením daňovej disciplíny, kde vymáhanie nedoplatkov zabezpečujú prostredníctvom právneho oddelenia, využívajú rôzne formy. Celkovo je výška nedoplatkov nižšia v meste LC, čo môže vychádzať z efektívnejšieho vymáhania nedoplatkov od dlžníkov.

Na základe daných zistení sme navrhli niekoľko návrhov, ktoré by mali zabezpečiť zlepšenie súčasného stavu v oblasti financovania OH. Význam kladieme na zníženie množstva vyprodukovaného odpadu, na zvýšenie využívania systému separácie odpadu, na zabezpečenie infraštruktúry OH, na zavedenie pravidelnej environmentálnej osvetly a na zvýšenie transparentnosti vynaložených prostriedkov v miestnom poplatku. Tieto opatrenia by mali prispieť ku vyššej spokojnosti občanov aj miestnych samospráv a ku zvýšeniu kvality života všetkých obyvateľov.

8 Zoznam použitej literatúry

1. ADAMIŠIN, P. – ANDREJOVSKÝ, P. 2006. Komparácia štrukturálnych fondov a environmentálneho fondu pri realizovaní environmentálnych projektov. In : *Acta regionalia et environmentalica*, roč. 3, 2006. č.1, s. 21-25.
2. BACHER, P. 2002. *Energie pro 21. století*. Praha : HZ Editio, 2002. 182 s. ISBN 80-86009-40-8.
3. BALÁŽOVÁ, E. 2006. *Benchmarking služieb miestnej samosprávy na Slovensku*. Bratislava : Transparency International Slovensko, 2006, ISBN 80-89244-09-2.
4. BALÁŽOVÁ, E. a i. 2009. *Efektívnosť výkonu verejných služieb na miestnej úrovni* : výskumná správa. Nitra : SPU, 2009. 148 s.
5. BALÁŽOVÁ, E. – PAPCÚNOVÁ, V. 2008. *Ekonomika a manažment územných samospráv*. Nitra : Municipalia, 2008, 134.s, ISBN 978-80-552-0045-3.
6. BELAJOVÁ, A. – BALÁŽOVÁ, E. 2004. *Ekonomika a manažment územných samospráv*. Nitra : SPU, 2004, 83 s. ISBN 80-8069-458-3.
7. BALÁŽOVÁ, E – PAPCÚNOVÁ, V. 2006. *Majetok obcí*. Nitra : Slovenská akadémia poľnohospodárskych vied, 2006, 123 s. ISBN 80-89162-19-3.
8. ČUPILOVÁ, Z a i. 2006. *Dobrý deň, samospráva!* 2006-2010, Žilina : Združenie miest a obcí, 120 s.
9. DLHOPOLČEK, J. 2003. Recyklačný fond v roku 2002. In: *Odpady*, roč.4, 2003, č.3, s.69-71.
10. ENVIROPORTAL. 2006. *Program odpadového hospodárstva* [online]. 2006 [cit.2009-11-15]. Dostupné na internete : <<http://enviroportal.sk/clanok.php?cl=10278>>.
11. GALLOVIČ, P a i., 2007. *Technológie na zhodnocovanie biologického odpadu v komunálnej sfére* [online]. 2007 [cit.2010-01-15]. Dostupné na internete : <<http://www.enviro.gov.sk/servlets/files/16038>>.
12. GÉCIOVÁ, M. 2002. *Základy a teória verejnej správy*. Košice : UPJŠ, 2002, 136 s. ISBN 80-7097-492-3.
13. GOZORA, V. 2007. *Ekonomický a sociálny rozvoj*. Bratislava : Merkury, 2007, 218 s. ISBN 978-80-89143-52-8.

14. HAMALOVÁ, M a i. 2002. *Vybrané kapitoly z ekonomiky verejnej správy*. Nitra : UKF, 2002, ISBN 80 - 8050 – 518 – 7.
15. HOLLÁ, M. 2003. *Súčasný problémy recyklačného fondu*, In: XXI. Storočie, roč.4, 2003, č.1, s.85-87.
16. HRABALOVÁ, S. 2004. *Teorie a praxe rozvoje měst a obcí*. Brno : Masarykova univerzita, 2004, 93 s. ISBN 80-210-3356-8.
17. HRAŠKOVÁ, D. 2008. Postavenie obcí v systéme verejnej správy. In *Verejná správa*, 2008, č.4, s. 61.
18. CHMIELEWSKA, E. – KURUC, J. 2008. *Odpady*. Bratislava : Epos, 2008, 336 s. ISBN 978-80-8057-771-1.
19. KLINDA, J. 2001. *Agenda 21 a trvalo udržateľný rozvoj*. Bratislava : Ministerstvo životného prostredia Slovenskej republiky, 2001. 784 s. ISBN 80-88833-03-5.
20. KLINDA, J a i., 2006. *Životné prostredie Slovenskej republiky v rokoch 2002-2006*, Bratislava : Ministerstvo životného prostredia, 2006. 237 s. ISBN 80-88850-72-X.
21. KLUVÁNKOVÁ – ORAVSKÁ, T. Economic instruments for waste management in EU Member States, Discussion paper. Project : Waste management policies in Central and Eastern Europe. Current policies and trends, 2001.
22. KRÁLIK, J. 2007. *Samospráva a jej miesto v politickom systéme*. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, 2007, 176 s. ISBN 978-80-8083-386-2.
23. KVASNIČKOVÁ, D a i., 2002. *Životné prostredie*. Bratislava : Media Trade, 2002, 160 s., ISBN 80-08-03341-X.
24. MAJLINGOVÁ, Ľ. 2005. *Komunálne služby a sociálna politika* [online]. 2005 [cit.2009-09-28]. Dostupné na internete : <http://www.civil.gov.sk/archiv/casopis/2005/13/1322kr.htm> >.
25. MAJLINGOVÁ, Ľ a i., 2002. *Verejné služby*. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, 2002, 314s., ISBN 80-8055-754-3.
26. MARCO, R a i., 2009. *Príručka pre nakladanie s biologicky rozložiteľným odpadom*. [online]. 2009 [cit.2009-11-05]. Dostupné na internete : http://www.spz.sk/sk/komp/biologicky_odpad.pdf.
27. MARIŠOVÁ, E. a i. 2002. *Správne právo hmotné a procesné*. Nitra : VES SPU, 2002, 155 s. ISBN 80-8069-127-4.

28. MARKUSOVÁ, I. 2004. *Koncepcia Zero Waste – Nula odpadov na Slovensku*. In *Odpady*,. roč. 4, 2004, č. 8. s. 7-8.
29. MARTÍNEK, P. 2004. Decentralizace v samosprávě. In *Veřejní správa*, s.17, ISBN 80-6535-45-2.
30. MINISTERSTVO ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA SR. 2004. *Odpadové hospodárstvo – aktuálne legislatívne zmeny*. Bratislava : Združenie miest a obcí Slovenska, 2004, 158 s. ISBN 80-968639-4-0.
31. MINISTERSTVO ŽIVOTNÉHO PROSTREDIA SR. 2005. *Program odpadového hospodárstva Slovenskej republiky do roku 2010*, Bratislava : Epos, 2005. 192 s. ISBN 978-80-8057-3.
32. MRAČKO, M. 2002. *Nové predpisy pre odpadové hospodárstvo*. Bratislava : Epos, 2002. s.351. ISBN 80-8057-448-0.
33. NEUBAUEROVÁ, E. *Finančné aspekty decentralizácie verejnej správy*. Bratislava : Ekonóm, 2003. s. 30-32. ISBN 80-225-1711-9.
34. NIŽŇANSKÝ, V. 2006. *Decentralizácia na Slovensku, Bilancia nekonečného príbehu 1995- 2005*. Bratislava : Úrad vlády SR, 2006.
35. NIŽŇANSKÝ, V. 2005. *Decentralizácia na Slovensku*. Bratislava : Úrad vlády SR, 2005. 431 s. ISBN 80-969447-1-1.
36. NIŽŇANSKÝ, V – VALENTOVIČ, M. 2004. *Financovanie samosprávy obcí od roku 2005*. Bratislava : M.E.S.A., 2004, ISBN 80-89177-03-4.
37. PALÚŠ, I. 2004. Pôsobnosť vyšších územných celkov. In *Verejná správa*, roč. 59, 2004, č. 8, s. 22-23.
38. PEKOVÁ, J. 2004. *Hospodaření a finance územní samosprávy*. Praha : Managment Press, 2004, ISBN 80-7261-086-4.
39. RUŽIČKA, Z. 2006. *Štátna správa a jej pôsobnosť*. Bratislava : RAABE, 2006, ISBN 80-968117-1.
40. ŠKULTÉTY, P a i. 2004. *Správne právo hmotné : všeobecná časť*. Bratislava : Univerzita Komenského v Bratislave, 2004, 221 s. ISBN 80-7160-183-7.
41. ŠKULTÉTY, P. 2001. *Základy verejnej správy*. Banská Bystrica : Univerzita Mateja Bela, 2001, 120 s. ISBN 80-8055-287-4.
42. ŠTEFANOVIČ, M. a i., 2001. *Právo životného prostredia*. Žilinské tlačiarne, 2001, ISBN 80-89047-11-4.
43. TEJ, J. 2002. *Región a správa*. Prešov : Prešovská univerzita, 2002, 182 s. ISBN 80-8068-139-2.

44. TOTH, P. 1998. *Ekonomika miest a obcí*. Praha : Vysoká škola ekonomická, 1998, ISBN 80-7079-693-6.
45. ÚSTREDNÝ PORTÁL VEREJNEJ SPRÁVY SR. 2009. *Čo s odpadom na komunálnej úrovni?* [online]. 2009 [cit.2009-10-28]. Dostupné na internete : <<http://portal.gov.sk/Portal/sk/Default.aspx?CatID=17&eventid=1788>>.
46. ÚSTREDNÝ PORTÁL VEREJNEJ SPRÁVY SR. 2009. *Komunálny odpad* [online]. 2009 [cit.2009-10-28]. Dostupné na internete : <<http://portal.gov.sk/Portal/sk/Default.aspx?CatID=41&etype=2&aid=416>>.
47. ÚSTREDNÝ PORTÁL VEREJNEJ SPRÁVY SR. 2009. *Na čo slúži recyklačný fond?*[online]. 2009 [cit.2009-10-28]. Dostupné na internete : <<http://portal.gov.sk/Portal/sk/Default.aspx?CatID=21&etype=2&eventid=1792>>.
48. ÚSTREDNÝ PORTÁL VEREJNEJ SPRÁVY SR. 2009. *Odpadové hospodárstvo* [online]. 2009 [cit.2009-10-28]. Dostupné na internete : <<http://portal.gov.sk/Portal/sk/Default.aspx?CatID=41&etype=2&aid=410>>.
49. ZACHAR, D. 2005. *Reformy na Slovensku 2004-2005*. Bratislava : Ineko, 2005, s. 45-51, ISBN 80-89026-19-2.
50. ŽÁRSKA, E. a i. 2007. *Komunálna ekonomika a politika*. Bratislava : Ekonóm, 2007. 194 s. ISBN 978-80-225-2293-9.
51. ŽÁRSKA, E – REPKOVÁ, E. 2006. *O živote a rozvoji obcí rozhoduje samospráva, ale ani štát neostáva bokom*. [online]. 2006 [cit.2009-09-28]. Dostupné na internete : <<http://www.civil.gov.sk/archiv/CASOPIS/2006/15/1534kr.htm>>.

Právne dokumenty:

52. Zákon č. 369/1990 o obecnom zriadení v platnom znení
53. Zákon č. 302/2001 o samosprávnych krajoch v platnom znení
54. Zákon č. 583/2004 o rozpočtových pravidlách územnej samosprávy
55. Zákon č. 223/2001 Z. z. o odpadoch a o zmene a doplnení niektorých zákonov
56. Zákon č. 17/2004 o poplatkoch za uloženie odpadov
57. Zákon č. 24/2004 Z. z., ktorým sa mení a dopĺňa zákon č. 223/2001 Z. z. o odpadoch v znení neskorších predpisov
58. Zákon č. 582/2004 Z. z. o miestnych daniach a miestnom poplatku za KO a DSO

59. Vyhláška MŽP SR č. 127/2004 Z. z. o sadzbách pre výpočet do Recyklačného fondu
60. Vyhláška MŽP SR č. 284/2001, ktorou sa ustanovuje Katalóg odpadov

Interné dokumenty miest:

61. VZN mesta Lučenec 6/2008
62. VZN mesta RS 95/2008
63. Rozpočet mesta a Záverečný účet mesta Lučenec za rok 2008
64. Rozpočet mesta a Záverečný účet mesta Rimavská Sobota za rok 2008
65. Program hospodárskeho a sociálneho rozvoja mesta Lučenec
66. Koncepcia rozvoja mesta Rimavská Sobota pre obdobie 2007-2013